

Tussenbalans

Bestuursakkoord 2023-2027

Inleiding

Terugblik op bestuursakkoord 2023-2027

Terugblik eerste twee jaar

Deze bestuursperiode staat in het teken van nieuwe energie. Met de komst van nieuwe partijen in Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. En als jongste college van Gedeputeerde Staten in de geschiedenis van Fryslân. Twee jaar geleden hebben wij met volle overtuiging en ambitie het bestuursakkoord 2023-2027 gepresenteerd onder het motto 'Oparbeidzje foar Fryslân'. Samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners zijn er mooie stappen gezet. Tegelijkertijd is de afgelopen twee jaar ook wederom gebleken dat Fryslân voor complexe en urgente vraagstukken staat. We zien grote uitdagingen op sociaal vlak, zoals de dubbele vergrijzing en de zorgen om Friese jongeren. De ruimtelijke puzzel, met nationale opgaven op het gebied van woningbouw, landbouw en natuur, vraagt om zorgvuldige keuzes. Bij deze opgaves blijven we actief optrekken met het Rijk, Wetterskip Fryslân en onze gemeenten.

Sinds het college is aangetreden is ook de wereld om ons heen in hoog tempo veranderd. Mondiale spanningen en wereldwijde economische onzekerheden hebben ook impact op de toekomst van onze regio. De rol van Europa wordt steeds belangrijker, zowel op het gebied van wet- en regelgeving, financiering en als voor onze veiligheid. Wij willen dat onze provincie goed inspeelt op deze uitdagingen. Zodat Fryslân een provincie blijft waar jong en oud goed kunnen wonen, werken en leven.

Inhoudelijke punten

Onze inzet op investeren in elkaar, landbouw en natuur, woonomgeving, schone energie, werkgelegenheid en de samenleving heeft geleid tot zichtbare en tastbare resultaten. Dankzij de beschikbare extra investeringen van bijna €175 miljoen hebben wij al belangrijke initiatieven kunnen ondersteunen zonder de lasten voor onze inwoners onnodig extra te verzwaren.

Van het stimuleren van duurzame energieoplossingen tot het verbeteren van de leefbaarheid in dorpen en steden – de resultaten spreken voor zich. De breed gedeelde inzet op het behoud van het Friese landschap, het bestendigen van de agrarische sector en het creëren van toekomstbestendige woonomgevingen heeft de basis gelegd voor een Fryslân waarin iedereen zich thuis voelt.

Daarnaast maken wij ons sterk voor een efficiëntere en toegankelijker overheid. We werken aan vereenvoudigde procedures en digitalisering van de organisatie. Ook het structureel betrekken van jongeren bij de provinciale politiek is een voorbeeld van hoe wij onze werkhouding in de praktijk hebben gebracht.

Vooruitblik

Hoewel de uitdagingen groot blijven – denk aan de druk op de landbouwsector, de uitwerking van de Lelylijn en de krapte op de arbeidsmarkt – kijken wij met vertrouwen naar de toekomst. De eerste twee jaar van deze bestuursperiode tonen aan dat wij samen met onze partners in staat zijn om Fryslân verder te brengen.

De komende jaren blijven wij ons inzetten om de doelen uit het bestuursakkoord verder te realiseren. Wij doen dit met de overtuiging dat Fryslân de mooiste provincie en it bêste lân fan d'ierde is en dat wij, door samen te werken, dit blijven behouden.

groen	Dit resultaat gaan we behalen.
oranje	We zijn niet zeker of we dit resultaat gaan behalen.
rood	Dit resultaat gaan we niet halen.

Hoofdstuk 1

Investeren in elkaar

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

Het fundament van een sterke samenleving ligt in verbinding, vertrouwen en samenwerking. Vanuit deze overtuiging hebben wij de afgelopen twee jaar geïnvesteerd in relaties met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Door naast de inwoners te staan en ruimte te bieden voor initiatieven uit de mienskip, hebben wij bijgedragen aan een provincie waarin iedereen zich welkom voelt en zichzelf kan zijn. Een mooi voorbeeld hiervan is de vanaf 2025 structurele subsidie voor Tieskip, een organisatie van en voor jongeren.

Voortgang resultaten

Wij verbeteren de informatievoorziening aan inwoners. Zorgen voor een betere dienstverlening. Vergroten de mogelijkheden voor inwoners om mee te praten over beleid en begrotingen.

Toelichting

De informatievoorziening aan onze inwoners verloopt onder andere via het Klantcontactcentrum, via de website(s) en social-media kanalen van de provincie. Daarbij zetten we in op een continue goede dienstverlening en werken we aan het digitaal toegankelijker maken van onze informatiekkanalen en de informatie die hier te vinden is. Voor digitale participatie zetten we 'Stim fan Fryslân' in, een portal waarop we de mienskip vragen mee te denken over actuele thema's. Zo dachten onze inwoners mee over de Friese taal, jong erfgoed en waterbesparing.

Om inwoners en andere belanghebbenden digitaal te informeren over besluiten die impact (kunnen) hebben op hun leefomgeving worden officiële publicaties, zoals bekendmakingen, mededelingen en kennisgeving van voorgenomen besluiten, geplaatst op www.officielebekendmakingen.nl. De inwoner wordt centraal gesteld bij de informatieverstrekking. Inwoners worden geïnformeerd over deze besluiten zodat ze tijdig hun recht van inspraak kunnen uitoefenen. Daarnaast voert de provincie de Wet open overheid (Woo) uit en plaatst de besluiten op Woo-verzoeken (inclusief de bijbehorende informatie) op www.open.fryslan.frl en werkt aan de verdere implementatie van de Woo (actieve openbaarmaking van 17 informatiecategorieën). De uitvoering van de Woo knelt echter wel op bepaalde onderdelen, met name waar het gaat om de afhandeling(sduur) van Woo-verzoeken. De gemiddelde afhandelingstermijn van een Woo-verzoek is lang en veel verzoeken worden buiten de wettelijke termijn van 4 weken afgehandeld. Uit onderzoeken van het Rijk blijkt dat dit een landelijke trend is. Gevolg is dat het aantal verbeurde dwangsommen toeneemt. Dit is een onwenselijke situatie.

H1 Investeren in elkaar	
Wij verbeteren de informatievoorziening aan inwoners. Zorgen voor een betere dienstverlening. Vergroten de mogelijkheden voor inwoners om mee te praten over beleid en begrotingen.	oranje
Gedeputeerde Staten komen met een agenda hoe ze verwachten de positie van Fryslân bij het Rijk en de Europese Unie te versterken. Zowel wat betreft het behartigen van de Friese belangen (lobby) als het verstevigen van de relaties (public affairs). Daarbij kijken wij ook naar de inzet van eigen mensen die naast de samenwerking in noordelijk verband de Friese lobby versterken.	oranje
Jongeren meer betrekken bij de provinciale politiek. In 2027 is iedere jonge Fries in contact geweest met de provinciale politiek.	groen
Voor elk gebied is de gebiedsgedeputeerde het eerste aanspreekpunt. Als bestuurlijk vertegenwoordiger van de provincie is de gebiedsgedeputeerde makkelijk bereikbaar. Hij of zij zet zich in om problemen op te lossen en kansen te benutten. Dit kan bijvoorbeeld vanuit het gebiedsbudget van de gebiedsgedeputeerde.	groen
Na twee jaar kijken wij hoever wij zijn met het halen van de doelen van het bestuursakkoord. Wij gaan ook na of het vertrouwen in de (provinciale) overheid verbetert.	groen

Gedeputeerde Staten komen met een agenda hoe ze verwachten de positie van Fryslân bij het Rijk en de Europese Unie te versterken. Zowel wat betreft het behartigen van de Friese belangen (lobby) als het verstevigen van de relaties (public affairs). Daarbij kijken wij ook naar de inzet van eigen mensen die naast de samenwerking in noordelijk verband de Friese lobby versterken.

Toelichting

Er wordt gewerkt aan een Strategische Public Affairs agenda. Deze zou eind 2024 afgerond zijn, maar dit neemt meer tijd in beslag, ook om draagvlak te kunnen creëren, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Er wordt gewerkt aan een strategische Friese lobby agenda met heldere doelen en prioritering. Dat betekent een nieuwe werkwijze, waar we zowel bestuurlijk als ambtelijk mee aan de slag gaan en waar duidelijk is wie welke rol heeft, ook naar anderen. De realisatie hiervan heeft vertraging opgelopen, het streven is dit in de eerste helft van 2025 te realiseren.

Jongeren meer betrekken bij de provinciale politiek. In 2027 is iedere jonge Fries in contact geweest met de provinciale politiek.

Toelichting

Per 2025 heeft de provincie een vaste subsidierelatie met Tienskip, een organisatie voor en door jongeren in Fryslân die werkt aan democratische vorming. Jongeren maken kennis met de werking van politiek en bestuur in Fryslân en worden zich bewust van hun eigen rol in de lokale democratie. De activiteiten worden uitgevoerd in samenwerking met het voortgezet onderwijs, vmbo en mbo. Door de structurele ondersteuning van de provincie Fryslân kunnen er steeds meer jongeren worden bereikt. Verwachting is dat de doelstelling uit het bestuursakkoord zal worden behaald.

Voor elk gebied is de gebiedsgedeputeerde het eerste aanspreekpunt. Als bestuurlijk vertegenwoordiger van de provincie is de gebiedsgedeputeerde makkelijk bereikbaar. Hij of zij zet zich in om problemen op te lossen en kansen te benutten. Dit kan bijvoorbeeld vanuit het gebiedsbudget van de gebiedsgedeputeerde.

Toelichting

Elke regio heeft een gebiedsgedeputeerde die als vertegenwoordiger van de provincie participeert in de diverse bestuurlijke overleggen. Hiernaast zijn de gedeputeerden in alle regio's voorzitter van de adviescommissies Iepen Mienskipsfûns. Doordat gedeputeerden gekoppeld zijn aan een specifieke regio zijn zij goed op de hoogte van wat er speelt. Voor een toelichting op het gebiedsbudget van de gebiedsgedeputeerde wordt verwezen naar hoofdstuk 7 (Investeren in elkaar).

Na twee jaar kijken wij hoever wij zijn met het halen van de doelen van het bestuursakkoord. Wij gaan ook na of het vertrouwen in de (provinciale) overheid verbetert.

Toelichting

Het Fries Planbureau is gevraagd het vertrouwen in de (provinciale) politiek op te nemen in hun onderzoek naar vertrouwen en meedoen in Fryslân. Dit onderzoek wordt tweejaarlijks herhaald waardoor in beeld wordt gebracht wat de ontwikkeling van het vertrouwen is en welke factoren hierbij een rol spelen.

Hoofdstuk 2

Investeren in landbouw en natuur

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

Fryslân is de landbouwprovincie van Nederland. Ons landschap en natuur zijn onlosmakelijk verbonden met onze identiteit en cultuur. In de afgelopen twee jaar hebben wij onze verantwoordelijkheid genomen om op te komen voor de Friese belangen: het ondersteunen van onze boeren, het versterken van de natuur en het behouden van de leefbaarheid op het platteland. De balans tussen landbouw en natuur staat centraal in onze aanpak.

Het beëindigen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) brengt veranderingen met zich mee. Hierdoor verloopt de voortgang van de resultaten in dit hoofdstuk minder snel dan gewenst. Ondanks deze uitdaging blijven we in Fryslân onverminderd inzetten op de transitie van het landelijk gebied. We benutten de kansen die zich voordoen en blijven werken aan een toekomstbestendig en vitaal buitengebied.

H2 Investeren in landbouw en natuur	
Landschap. We houden oog voor de bescherming van belangrijke landschapselementen.	groen
Friese producten. We stimuleren de productie en consumptie van lokale producten.	oranje
Gebiedsaanpak. Per gebied geven wij aan welke doelen wij op het gebied van bijvoorbeeld landbouw en natuur behalen. Deze meten wij vooraf en tijdens de rit. Wij blijven deelnemen aan de Fryske Grûntafel.	oranje
Plattelandsvisie. Wij maken een plattelandsvisie voor Fryslân in 2050. Deze hangt samen met de Omgevingsvisie.	oranje
Rijksgeld. Wij zetten ons in om van het Rijk geld te krijgen voor landbouw, natuur, water en bodem. Dit is nodig om onze doelen te behalen. Wij hebben voor een deel van de doelen zelf alleen geld beschikbaar tot en met 2024. De rijksbijdragen willen wij in een gebied zo breed mogelijk kunnen inzetten.	oranje
PAS-melders. Om PAS-melders en andere knelgevallen snel te helpen, doen wij wat wij kunnen. Dat eisen wij ook van het Rijk.	oranje
Vrijwillige uitkoop. Met boeren die dat wensen, gaan wij snel in gesprek om hen uit te kopen. De vrijkomende stikstofruimte blijft in onze provincie, vooral voor onze agrarische sector.	oranje
Voedingsstoffen. Wij vergroten de mogelijkheden om voedingsstoffen uit menselijke plas en poep als grondstoffen te gebruiken.	oranje
Stikstofscheiding. In de uitvoering van het stikstofbeleid van de provincie komt er bij de term 'stikstof' een duidelijk onderscheid tussen 'ammoniak (NH3) en stikstofoxiden (NOx)'. Weidevogels. Met extra inzet beschermen wij de grutto en andere weidevogels en verstevigen wij het bevorderen van de biodiversiteit. Daarbij hoort de aanpak van dieren die het voorzien hebben op weidevogels.	rood
Wild- en faunabeheer. Wij ondersteunen en erkennen de rol van wild- en faunabe- heerders door ze op dezelfde manier als natuurbeheerders te behandelen.	groen
Natuurbeheer. Wij stimuleren agrarisch natuurbeheer door vergoedingen voor langere tijd en liefst structureel te verstrekken.	oranje
Waterpeil. Het realiseren van meer gerichte peilvakken maken wij mogelijk door in het veenweidegebied extra geld voor het beheer beschikbaar te stellen.	groen
Bodembeleid. Wij werken verder aan ons integrale bodembeleid. Hiervoor is meer onderzoek nodig.	groen
Nieuwbouwtoiletten. Samen met gemeenten stimuleren wij dat er in nieuwbouw- woningen toiletten komen, die mensen zonder drinkwater kunnen doorspoelen.	oranje
Medicijnresten. Om risico's voor het (drink)water te beperken, zetten wij ons binnen het Noord-Nederlands Netwerk Medicijnresten Nederland steviger in om medicijnresten in grond- en oppervlaktewater te beperken.	groen

Voortgang resultaten

Landschap. We houden oog voor de bescherming van belangrijke landschapselementen.

Toelichting

De effecten op het landschap zijn integraal onderdeel van de beoordeling van ruimtelijke plannen en projecten. Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan de Friese landschap-monitor. De verwachting is dat deze eind 2025 gereed is. Ook worden in samenwerking met agrarische collectieven en Landschapsbeheer Friesland landschapselementen hersteld. Dit is in uitvoering in het kader van POP3 en nieuwe openstellingen zullen in 2025 komen in het kader van het huidige GLB.

De bescherming en herstel van cultuurlandschap is ook onderdeel van het Omgevingsprogramma Erf-Goed 2025-2028 dat in 2024 is vastgesteld.

Friese producten. We stimuleren de productie en consumptie van lokale producten.

Toelichting

We staan in goed contact met producenten, de concretiseringsstag willen we via het uitvoeringsagenda Landbouw laten verlopen. Deze wordt opgesteld naar aanleiding van besluitvorming in PS over de Landbouwbrief.

Gebiedsaanpak. Per gebied geven wij aan welke doelen wij op het gebied van bijvoorbeeld landbouw en natuur behalen. Deze meten wij vooraf en tijdens de rit. Wij blijven deelnemen aan de Fryske Grûntafel.

Toelichting

Bij het opstellen van het bestuursakkoord had het college de opdracht om een volgende versie van het provinciaal gebiedsprogramma op te stellen in het kader van het NPLG. Een van de vereisten van die volgende versie was een uitwerking op deelgebieden. In het concept provinciale gebiedsprogramma (juni 23) waren 7 deelgebieden beschreven op basis van grondsoort. Omdat het NPLG door het nieuwe kabinet is ingetrokken is een verdere uitwerking per deelgebied niet meer verplicht. Het college volgt de ontwikkeling van de plannen van het nieuwe kabinet op de voet, naar verwachting richt zich dat meer op generiek (rijks-)beleid.

In het kader van de andere lopende programma's op het gebied van Natuur, Stikstof, Water en Bodem, Veenweide is met diverse (verplichte en zelf ontwikkelde) monitoringsinstrumenten een goed beeld te krijgen van de stand van zaken ten aanzien van de doelstellingen.

De provincie neemt deel aan de Fryske Grûntafel. Er is daarnaast overleg met het ministerie in relatie tot de Nationale Grondbank.

Plattelandvisie. Wij maken een plattelandvisie voor Fryslân in 2050. Deze hangt samen met de Omgevingsvisie.

Toelichting

Op 23 september 2020 hebben Provinciale Staten van Fryslân de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) vastgesteld. Deze visie heet 'De romte diele' en gaat over hoe we de ruimte in de provincie gebruiken. De visie was op hoofdlijnen, en die lijnen zijn nog steeds belangrijk. Maar er is nu een concreter plan nodig om duidelijk te maken hoe we urgente problemen gaan aanpakken. In deze nieuwe Provinciale Omgevingsvisie zullen ook de visie op het platteland en de plattelandstoets opgenomen worden.

Rijksgeld. Wij zetten ons in om van het Rijk geld te krijgen voor landbouw, natuur, water en bodem. Dit is nodig om onze doelen te behalen. Wij hebben voor een deel van de doelen zelf alleen geld beschikbaar tot en met 2024. De rijksbijdragen willen wij in een gebied zo breed mogelijk kunnen inzetten.

Toelichting

Op 2 april heeft het college ingestemd met het indienen van verbeterde aanvragen Maatregelpakketten Landelijk Gebied. Na toetsing door het Rijk is aan onze provincie € 180 miljoen toegekend. Eind november is de definitieve beschikking ontvangen. Deze middelen mogen in de komende vier jaren worden besteed aan maatregelen in het landelijk gebied. De regeling vereist dat verplichtingen moeten zijn aangegaan uiterlijk 31 december 2026. Ook mogen de middelen alleen worden besteed aan de doelen die in de aanvragen zijn beschreven. Daarmee is er een fors bedrag inzetbaar voor maatregelen maar deze zijn niet flexibel in te zetten. Om wettelijke doelen te halen zijn deze middelen ook niet toereikend. Door het wegvallen van het Transitiefonds blijft de provincie daarom afhankelijk van toekomstige rijksmiddelen. De Kamerbrieven (december 2024) van de minister van LNVN bieden daarvoor nog weinig perspectief.

PAS-melders. Om PAS-melders en andere knelgevallen snel te helpen, doen wij wat wij kunnen. Dat eisen wij ook van het Rijk.

Toelichting

De eerste verificatieronde van de 247 PAS-dossiers is afgerond. Er resteren nog 150 dossiers, waarbij voor 67 dossiers nog onduidelijk is of deze voldoen aan de criteria van het legalisatieprogramma hiervoor zijn aanvullende gegevens opgevraagd. Daarnaast is de beleidsbrief Prioritering uitgifte stikstofruimte vastgesteld, waarin de aanpak van de uitgifte van de stikstofruimte in bezit bij de provincie staat beschreven.

Vrijwillige uitkoop. Met boeren die dat wensen, gaan wij snel in gesprek om hen uit te kopen. De vrijkomende stikstofruimte blijft in onze provincie, vooral voor onze agrarische sector.

Toelichting

De afgelopen jaren zijn wij in gesprek geweest met meer dan 100 boeren die zich zelf bij ons gemeld hebben. Een deel daarvan heeft gebruik gemaakt van de beëindigingsregelingen of stoppersregeling. In 8 situaties heeft de provincie de grond aangekocht zodat deze later weer voor haar provinciale doelen kunnen worden ingezet. Daarnaast zijn 4 aankopen via de Nationale Grondbank die door het Rijk beschikbaar is gesteld, gerealiseerd.

Voedingsstoffen. Wij vergroten de mogelijkheden om voedingsstoffen uit menselijke plas en poep als grondstoffen te gebruiken.

Toelichting

Wij participeren in de pilot Kringloop nutriënten. Deze connecties lopen via de Vereniging Circulair Fryslan.

Stikstofscheiding. In de uitvoering van het stikstofbeleid van de provincie komt er bij de term 'stikstof' een duidelijk onderscheid tussen 'ammoniak (NH₃) en stikstofoxiden (NO_x)'.

Toelichting

Op dit moment wordt het maken van een grote onderscheid tussen NO_x en NH₃ dan nu al het geval is als verder belemmerend gezien. Zolang er op deposities gestuurd wordt en ook de wetenschappelijke modellen voorgeschreven zijn voor vergunningverlening is het lastig een verder gaand onderscheid als provincie zelfstandig te implementeren. In een stelsel van doelsturing waarbij op emissies gestuurd wordt is dat onderscheid beter te maken. Wel willen we ervoor waken dat het geen extra belemmeringen oplevert bij intern salderen.

Weidevogels. Met extra inzet beschermen wij de grutto en andere weidevogels en verstevigen wij het bevorderen van de biodiversiteit. Daarbij hoort de aanpak van dieren die het voorzien hebben op weidevogels.

Toelichting

De inzet is conform de acties uit de door PS vastgestelde Nota Weidevogels 2021-2030. Dit is inclusief het Aanvalsplan Grutto en de LIFE IP GrassBirdHabitats. In 2025 vindt de evaluatie van de Nota Weidevogels plaats welke eind 2025 naar PS zal worden verzonden.

Extra inzet: toekenning maatregelpakket FPLG voor biotoopverbetering en duurzaam behoud weidevogelgebieden € 23,6 mln.

Aanpak predatiebeheer is conform ingezet beleid. We voeren samen met onze partners het herstelprogramma biodiversiteit uit. Een deel van de activiteiten uit het jaarplan 2024 wordt in 2025 doorgezet. Daarnaast herijken we het herstelprogramma momenteel samen met de stuurgroep.

Wild- en faunabeheer. Wij ondersteunen en erkennen de rol van wild- en faunabeheerders door ze op dezelfde manier als natuurbeheerders te behandelen.

Toelichting

Dit raakt meerdere thema's en diersoorten binnen de provincie. De algemene insteek (zowel vanuit beleid als uitvoering en voor alle thema's) is dat wild- en faunabeheerders op een gelijkwaardige manier betrokken worden als natuurbeheerders. Een paar specifieke voorbeelden:

- Ganzen: in de nog in te stellen begeleidingscommissie Ganzenbeleid zullen naast drie vertegenwoordigers vanuit de natuurbeheerders (en drie vertegenwoordigers uit de landbouwsector) ook drie vertegenwoordigers vanuit de wildbeheereenheden (WBE) zitting hebben.
- Damhert: Bij de aanpak van damherten (o.a. opstellen beheerplan en uitvoeringsplan) zijn zowel natuurbeheerders als de WBE's en de Fauna Beheer Eenheid nauw betrokken.
- Bevers: bij de opstelling van het Fries beverbeleid worden zowel wild- en faunabeheerders als natuurbeheerders op een gelijkwaardige manier geconsulteerd

Natuurbeheer. Wij stimuleren agrarisch natuurbeheer door vergoedingen voor langere tijd en liefst structureel te verstrekken.

Toelichting

Vanuit het Aanvalsplan Grutto en het Agrarisch Natuur en landschapsbeheer is ingezet op het technisch mogelijk maken van langlopende beheercontracten, wat nu mogelijk is. De uitdaging is het realiseren van robuuste financiële garantstelling vanuit het Rijk en bijbehorende cofinanciering.

Er wordt actieve lobby gevoerd op de 500 miljoen aan ANLB-middelen die door Rijk vanaf 2026 jaarlijks beschikbaar zullen worden gesteld.

Waterpeil. Het realiseren van meer gerichte peilvakken maken wij mogelijk door in het veenweidegebied extra geld voor het beheer beschikbaar te stellen.

Toelichting

Binnen het gebiedsproces in Aldeboarn-De Deelen (ADD) wordt thans gewerkt aan een concept peilscenario voor ADD Zuid. Daarin zullen naar verwachting meer peilvakken ontstaan, ondanks dat er ook peilvakken zullen worden samengevoegd. De nieuwe peilvakken zullen gericht op de functie van de desbetreffende percelen zijn toegesneden (maatwerk). Daarnaast zal ook de toepassing van flexibel peilbeheer volgens de HAKLAM methodiek (Hoger Als het Kan en Lager Als het Moet) leiden tot intensivering van het peilbeheer.

Bodembeleid. Wij werken verder aan ons integrale bodembeleid. Hiervoor is meer onderzoek nodig.

Toelichting

Wij werken aan een Bodemagenda die de POVI en andere relevante programma's op korte termijn voorzien van voldoende kaders. Provinciale Staten worden medio 2025 in de gelegenheid gesteld om ons wensen of bedenkingen ten aanzien van de Bodemagenda mee te geven. Daarnaast doen we als lead partner binnen het Europese Horizon-project SOILCRATES mee aan een proeftuin gericht op onderzoek naar bodemverbetering bij landbouwgrond.

Nieuwbouwoiletten. Samen met gemeenten stimuleren wij dat er in nieuwbouw- woningen toiletten komen, die mensen zonder drinkwater kunnen doorspoelen.

Toelichting

Als gevolg van prioritering is het onderwerp drinkwaterbesparing zoals het benutten van regenwater nog niet concreet uitgewerkt. In het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat staat het onderwerp Waterbesparing geprioriteerd voor 2027. Er wordt nog gekeken hoe hier een invulling aan te geven is.

Medicijnresten. Om risico's voor het (drink)water te beperken, zetten wij ons binnen het Noord-Nederlands Netwerk Medicijnresten Nederland steviger in om medicijnresten in grond- en oppervlaktewater te beperken.

Toelichting

De provincie is als agenda-lid aangesloten bij het Netwerk Medicijnresten uit water Noord-Nederland. In 2025 zal een Aanpak voor medicijnresten uit water worden opgesteld. In deze aanpak zal ook de samenwerking met het Netwerk nader worden uitgewerkt.

Hoofdstuk 3

Investeren in de woon- omgeving

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

Fryslân blijft zich inzetten om een aantrekkelijke en leefbare provincie te zijn voor inwoners en bedrijven. Voldoende woningen vinden wij belangrijk. Er is daarom een flexteam in voorbereiding om woningbouwprojecten te versnellen. Ook zetten we in op een goede bereikbaarheid van voorzieningen en verbindingen binnen en buiten de regio. Een sterke infrastructuur en slimme mobiliteitsoplossingen dragen bij aan een vitale economie en leefbare gemeenschappen.

De voortgang ligt op schema. De nieuwe strategische visie op verkeersveiligheid is vastgesteld en de inspanningen om het nieuwe treinstation Werpsterhoeke versneld te realiseren, zijn succesvol geweest. Daarnaast staan er voor de komende twee jaar belangrijke investeringen gepland, zoals de verdere ontwikkeling van Fryslân als fietsprovincie en verbeterde bereikbaarheid van het landelijk gebied. Met deze maatregelen versterken we de verbindingen in de provincie en zorgen we voor een toekomstbestendige mobiliteit.

H3 Investeren in de woonomgeving	
Woningen. Woningbouw naar aard, schaal en karakter in alle Friese kernen.	groen
Werpsterhoeke. Inzetten lobby op eerdere realisatie station Werpsterhoeke en op het behoud van de vierde trein Leeuwarden - Zwolle.	groen
Havenvisie. Gedeputeerde Staten komen met een integrale Friese havenvisie. Waarbij wij infrastructuur en economie samen laten optrekken. De genomen besluiten over de vaarwegen naar Drachten en Heerenveen blijven staan. Wij blijven ons inzetten voor het opwaarderen van het Van Harinxmakanaal.	groen
Verkeersveiligheid. Gedeputeerde Staten leveren tweede helft van 2024 een integrale visie op over verkeersveiligheid. Bij het opstellen hiervan betreft het college de gemeenten, Rijkswaterstaat en ProRail.	groen
Fietsprovincie. Wij gaan zorgen dat wij de fietsprovincie van Nederland zijn. Het fietssnelwegennetwerk realiseren wij verder.	oranje
Bruggen en vaargeulen. Er zijn meerdere rijkskunstwerken die van groot belang zijn voor de Friese samenleving. Denk aan de bruggen bij Kootstertille en Skûlenboarch en het aquaduct Kruiswater bij Bolsward. En aan de vaargeulen Boontjes en bij Ameland. Vanuit de provincie voeren wij de druk op het Rijk op, steunen wij de lobby en waar nodig (lokaal) onderzoek.	groen
Integraal plan voor mobiliteit. Gedeputeerde Staten komen met een integraal plan voor mobiliteit in onze provincie. Dat naast ontsluiting van onze provincie ten minste ingaat op goedkopere tickets. Zodat meer mensen gebruik maken van het OV, op toegankelijkheid van het OV voor iedereen en op het stimuleren van innovatie van onderop. Wij stimuleren initiatieven voor nieuwe, kleinschalige alternatieven voor openbaar vervoer in het landelijk gebied.	groen

Voortgang resultaten

Woningen. Woningbouw naar aard, schaal en karakter in alle Friese kernen.

Toelichting

We zijn gestart met het opstellen van een Fries Woonplan. Dit wordt in 2025 aan PS voorgelegd. Op 6 februari 2025 heeft het Fries Wooncongres plaatsgevonden. We hebben dit samen met de gemeenten georganiseerd.

In 2025 herijken we ook de Friese Woondeals met de gemeenten. In deze deals maken we afspraken over het aantal te bouwen woningen en over de kwaliteiten van die woningen.

Er is een flexteam in voorbereiding om woningbouwprojecten te versnellen. De ondersteuning richt zich bijvoorbeeld op het versnellen van vergunningen in kleine kernen.

Werpsterhoeke. Inzetten lobby op eerdere realisatie station Werpsterhoeke en op het behoud van de vierde trein Leeuwarden - Zwolle.

Toelichting

Na een succesvolle lobby is de bediening van het nieuwe treinstation Leeuwarden Werpsterhoeke en het behoud van de vierde trein Leeuwarden - Zwolle opgenomen in de nieuwe hoofdtrainnetconcessie van NS (2025-2033). In opdracht van provincie Fryslân en gemeente Leeuwarden is ProRail daarom in 2024 gestart met de verkenningsstudie naar de bouw van station Leeuwarden Werpsterhoeke. Op basis van de huidige planning start in 2028 de aanleg van het nieuwe station en kan het in 2029 geopend worden.

Havenvisie. Gedeputeerde Staten komen met een integrale Friese havenvisie. Waarbij wij infrastructuur en economie samen laten optrekken. De genomen besluiten over de vaarwegen naar Drachten en Heerenveen blijven staan. Wij blijven ons inzetten voor het opwaarderen van het Van Harinxmakanaal.

Toelichting

Wij werken aan een startnotitie/koersdocument om te komen tot een integrale Friese Havenvisie. Het streven is om deze nog voor de zomer van 2025 ter bespreking aan PS voor te leggen. Daarna volgt de verdere invulling van de Havenvisie, zodat wij deze in 2026 vast kunnen stellen.

De eerdere besluitvorming over vaarwegen naar Drachten en Heerenveen blijft gehandhaafd. Wel komen wij in 2025 met een reactie op meerdere toezeggingen die ingaan op het verbeteren van de veiligheid op deze twee vaarwegen.

Daarnaast gaan we verder met het geschikt maken van het Van Harinxmakanaal voor het faciliteren van klasse Va-schepen. Inmiddels is twee-derde van het kanaal op de vereiste diepte gebracht. In 2024 zijn de nieuwe wachtplaatsen bij de Van Harinxmabrug en de Tsjerk Hiddessluizen opgeleverd. Voor enkele andere wachtplaatsen is de voorbereiding in volle gang, met oplevering gepland in 2025. De bochtverruiming bij Froskepolle en Langdeel zijn eveneens in voorbereiding, met uitvoering gepland voor 2025. De bochtverruiming bij Franeker bevindt zich nog in de planvormingsfase door moeizame onderhandelingen m.b.t. een benodigde bedrijfsverplaatsing om de benodigde grond te kunnen verwerven..

Verkeersveiligheid. Gedeputeerde Staten leveren tweede helft van 2024 een integrale visie op over verkeersveiligheid. Bij het opstellen hiervan betreft het college de gemeenten, Rijkswaterstaat en ProRail.

Toelichting

De nieuwe Friese Integrale Visie Verkeersveiligheid 2026-2040 is op 10 december 2024 vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten. Bij de totstandkoming van de visie zijn gemeenten, Rijkswaterstaat, ProRail, maatschappelijke partners, experts en andere stakeholders betrokken.

We werken in 2025 deze visie uit tot een Meerjaren UitvoeringsProgramma 2026-2030 en een specifiek werkplan voor 2026. Aandachtspunt daarbij is wel de beperkt beschikbare capaciteit binnen de provinciale organisatie op dit vlak.

Fietsprovincie. Wij gaan zorgen dat wij de fietsprovincie van Nederland zijn. Het fietssnelwegennetwerk realiseren wij verder.

Toelichting

In de derde Fietsbrief (zoals aan uw Staten is gestuurd op 16 juli 2024) is aangegeven op welke wijze het college invulling wil geven aan dit resultaat. Daarin is ook gesteld dat het (letterlijk en figuurlijk) van belang is om te komen tot een gezonde Fryske fietsambitie, met als resultaat dé fietsprovincie van Nederland.

Alle door de provincie beschikbaar gestelde middelen zijn geprogrammeerd en worden voorbereid en uitgevoerd, zowel door de gemeenten als door de provincie. Realisatie loopt op enkele trajecten vertraging op, mede als gevolg van langdurige procedures (ruimtelijk en stikstof) of de financiële situatie vanwege sterk gestegen kostprijzen. Helaas is onze recente aanvraag qua Rijkssubsidie voor een tweetal (door gemeenten) te realiseren trochfytsrûtes niet gehonoreerd.

Of onze inspanningen voldoende zijn om deze ambitie te behalen is niet met zekerheid te stellen. Dat is niet alleen afhankelijk van onze inspanningen, maar ook van andere factoren (zoals de beleving van fietsers vwb omgeving en gemeentelijke faciliteiten zoals fietsenstallingen) waar wij geen invloed op hebben.

Bruggen en vaargeulen. Er zijn meerdere rijkskunstwerken die van groot belang zijn voor de Friese samenleving. Denk aan de bruggen bij Kootstertille en Skûlenboarch en het aquaduct Kruiswater bij Bolsward. En aan de vaargeulen Boontjes en bij Ameland. Vanuit de provincie voeren wij de druk op het Rijk op, steunen wij de lobby en waar nodig (lokaal) onderzoek.

Toelichting

We hebben de afgelopen tijd intensief inzet gepleegd richting Rijkswaterstaat om te komen tot een duurzame oplossing voor de problemen die veroorzaakt worden door achterstallig onderhoud aan de Rijkskunstwerken over het Prinses Margrietkanaal. De bruggen in Kootstertille en Skûlenboarch zijn tijdelijk hersteld en weer toegankelijk voor het verkeer. Naar verwachting geeft het Rijk op korte termijn duidelijkheid over de definitieve oplossing voor alle vijf bruggen (Spannenburg, Uitwellingerga, Oude Schouw, Skûlenboarch en Kootstertille). Het college blijft druk uitoefenen om de voortgang van deze noodzakelijke projecten te waarborgen.

Het door de regio gewenste aquaduct in de A7 bij Bolsward (Kruiswater) heeft geen prioriteit gekregen. Naast de koerswijziging die het Rijk gemaakt heeft (van bouwen naar beheren) voor haar infrastructuur.

De provincie is met het Rijk in gesprek over de bereikbaarheid van de vaargeul de Boontjes. Na het verdiepen van de geul in 2012 is de baggeropgave tegen verwachting in toegenomen. Samen met Rijkswaterstaat en stakeholders is een proces doorlopen om te zoeken naar oplossingen om de baggerhoeveelheid te beperken. Vanaf 1 januari jl. is het Rijk een proef gestart om de onderhoudsdiepte terug te schroeven (van -3,80m NAP naar -3,30m NAP) en een aantal jaren niet of zo min mogelijk te baggeren. Doel van de proef is om te onderzoeken hoe de geul zich op een natuurlijke manier

gaat ontwikkelen met o.a. als inzet een betere balans tussen natuur en economie. Op basis van de resultaten worden medio 2027 verdere keuzes gemaakt voor het toekomstige beheer. Het Rijk wil in overleg met de regionale partners om afspraken te maken over hun rol en bijdrage aan de onderzoeken.

Voor de vaarweg Ameland heeft de minister 'lang om let' besloten een MIRT-verkenning te starten. Het onderzoek wordt uitgevoerd in de periode 2025 (Q1) tot 2026 (Q4). Over de uitkomsten wordt u t.z.t. geïnformeerd.

Integraal plan voor mobiliteit. Gedeputeerde Staten komen met een integraal plan voor mobiliteit in onze provincie. Dat naast ontsluiting van onze provincie ten minste ingaat op goedkopere tickets. Zodat meer mensen gebruik maken van het OV, op toegankelijkheid van het OV voor iedereen en op het stimuleren van innovatie van onderop. Wij stimuleren initiatieven voor nieuwe, kleinschalige alternatieven voor openbaar vervoer in het landelijk gebied.

Toelichting

Binnen dit resultaat willen we onder meer insteken op kleinschalige initiatieven om het landelijke gebied bereikbaar te houden. Daarom hebben we in 2024 in totaal zes regiobijeenkomsten georganiseerd die goed bezocht zijn. Inwoners en instanties konden hier hun ideeën en plannen aangeven over een betere bereikbaarheid van hun wijk of dorp. De opbrengst hiervan gaan we begin 2025 gebruiken om te komen tot het integrale plan.

Ons voornemen is om in de loop van 2025 hier een vervolg aan te geven met een eerste openstelling van een subsidieregeling om goede bereikbaarheidsplannen financieel te ondersteunen. De interne capaciteit binnen de provinciale organisatie (subsidiezaken) is hierbij bepalend voor de voortgang.

Vooruitlopend hierop is eind 2024 is een introductiekorting van 50% voor reizigers geweest om kennis te maken met de nieuwe busvervoerder Qbuzz.

Hoofdstuk 4

Investeren in schone energie

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

Meer schone energie uit eigen provincie verkleint onze afhankelijkheid van olie en gas, houdt energie betaalbaar en draagt bij aan een duurzame toekomst. We stimuleren energiebesparing en duurzame opwekking met minder regels en meer financiële ondersteuning. Daarnaast hebben we oog voor netcongestie en het ontwikkelen van energiehubs.

We boeken vooruitgang, maar blijven alert op uitdagingen zoals de landelijk vertraagde ontwikkeling van waterstof. Via het FSFE investeren we in duurzame projecten. We komen in 2025 met een voorstel om de FSFE te verlengen. De Friese Energietafel draait goed en heeft onder andere de Friese Energievisie opgeleverd. Dit is ook een bouwsteen voor de Provinciale Omgevingsvisie (POVI), waarin ook kernenergie wordt meegenomen.

H4 Investeren in schone energie	
Energieprojecten. Wij gaan als provincie zelf (mee)investeren in duurzame energieprojecten. Dit kunnen onder andere projecten zijn vanuit lokale energie- coöperaties. Ook deze opbrengsten gebruiken wij om woningen beter te isoleren en te verduurzamen en voor andere energieprojecten.	groen
Windmolens. De plaatsing van nieuwe windmolens kan in een aantal gevallen onder voorwaarden. Gedeputeerde Staten komen hiervoor met een voorstel. Verantwoorde inpassing in het open Friese landschap is hiervoor de belangrijkste voorwaarde.	groen
Dorpsmolens. Om na te gaan hoeveel behoefte er is aan dorpsmolens inventariseren wij deze bestuursperiode welke initiatieven voor dorpsmolens er zijn.	groen
Zonneladder. Zonneparken en grootschalige windmolenparken op landbouwgrond zijn niet toegestaan. Voor de keuze van nieuwe zonneparken gebruiken wij de zogeheten landelijke bestaande 'zonneladder' methodiek.	groen
Energieloket. Er komt één energieloket waar inwoners, bedrijven en organisaties informatie kunnen krijgen hoe ze eenvoudig energie kunnen opwekken. De regelingen maken wij simpeler. Dit doen wij in overleg met de inwoners.	groen
Nieuwe energievormen. Wij ondersteunen de ontwikkeling van meer schone energie. Bijvoorbeeld via blue energy, waterstof en aquathermie, door deel te nemen in windparken op zee en via de opwekking van biogas door agrariërs.	groen
Gasbaten. Wij spreken met het Rijk af dat in een regio waar gaswinning plaatsvindt, een derde van de gasbaten naar die regio hoort te gaan.	oranje
Tegelwippen. We doen mee aan het Nederlands Kampioenschap tegelwippen. Dit doen wij samen met gemeenten.	groen
Waterstof. Wij zoeken actief de samenwerking met Groningen en Drenthe ten aanzien van de verdere ontwikkeling van waterstof.	groen

Voortgang resultaten

Energieprojecten. Wij gaan als provincie zelf (mee)investeren in duurzame energieprojecten. Dit kunnen onder andere projecten zijn vanuit lokale energie- coöperaties. Ook deze opbrengsten gebruiken wij om woningen beter te isoleren en te verduurzamen en voor andere energieprojecten.

Toelichting

Via het Fûns Skjinne Fryske Energzyj (FSFE) investeren wij in duurzame energieprojecten. FSFE is een revolverend fonds.

De middelen die wij ontvangen uit onze deelname in het Windpark Fryslân gebruiken we, via de Friese plusregeling, om woningen te verduurzamen.

Het daarnaast mee investeren in projecten komt in beeld bij de uitvoering van de de Friese Energievisie. Een van de principes daarin is 'Fryslân stimuleert energie voor en door de gemeenschap'.

Windmolens. De plaatsing van nieuwe windmolens kan in een aantal gevallen onder voorwaarden. Gedeputeerde Staten komen hiervoor met een voorstel. Verantwoorde inpassing in het open Friese landschap is hiervoor de belangrijkste voorwaarde.

Toelichting

Provinciale Staten hebben in september 2024 een wijziging van de Omgevingsverordening vastgesteld. Hierin zijn de mogelijkheden voor erfmolens met een ashoogte van 15 meter verruimd en wordt op een beperkt aantal bedrijventerreinen een windmolen van met een tiphoogte van maximaal 100 meter toegestaan.

Dorpsmolens. Om na te gaan hoeveel behoefte er is aan dorpsmolens inventariseren wij deze bestuursperiode welke initiatieven voor dorpsmolens er zijn.

Toelichting

Mede naar aanleiding van motie 4161 (september 2024) zijn we gestart met de uitvoering van de inventarisatie. De resultaten worden in Q2 van 2025 met Provinciale Staten gedeeld.

Zonneladder. Zonneparken en grootschalige windmolenparken op landbouwgrond zijn niet toegestaan. Voor de keuze van nieuwe zonneparken gebruiken wij de zogeheten landelijke bestaande 'zonneladder' methodiek.

Toelichting

Provinciale Staten hebben in september 2024 een wijziging van de Omgevingsverordening vastgesteld. Het uitgangspunt is geen zonne-energie op landbouwgronden. Na het doorlopen van de zonneladder zijn er onder strenge voorwaarden twee uitzonderingen toegestaan. De eerste uitzonderingsgrond betreft kleinschalige initiatieven vanuit de Mienskip, (daarmee wordt invulling gegeven aan motie 4048). De tweede uitzonderingsgrond betreft de formele gebiedsprocessen gekoppeld aan het Veenweideprogramma 2021-2030.

Energieloket. Er komt één energieloket waar inwoners, bedrijven en organisaties informatie kunnen krijgen hoe ze eenvoudig energie kunnen opwekken. De regelingen maken wij simpeler. Dit doen wij in overleg met de inwoners.

Toelichting

Het in 2024 gestarte Friese Energiehuis richt zich op het ondersteunen van lokale initiatieven. Inwoners van Fryslân en Friese overheden kunnen bij het Fries Energiehuis terecht voor advies, kennisdeling en experiment op het gebied van collectieve, duurzame energieprojecten. Met de Friese plusregeling helpen we woningeigenaren met een smalle beurs hun woning te verduurzamen. En het Friese MKB kan via Ynbusiness hulp en ondersteuning krijgen bij verduurzaming van het eigen bedrijf en gezamenlijk als bedrijventerrein.

Met de Friese plusregeling is de aanvraag voor bewoners vereenvoudigd. Ze kunnen voor zowel de gemeentelijke regelingen als de provinciale plus bij 1 loket terecht. Voor de MBK bereiden we een vereenvoudiging van de voucherregeling voor. Ook lokale initiatieven kunnen gebruik maken van deze voucher.

Nieuwe energievormen. Wij ondersteunen de ontwikkeling van meer schone energie. Bijvoorbeeld via blue energy, waterstof en aquathermie, door deel te nemen in windparken op zee en via de opwekking van biogas door agrariërs.

Toelichting

Nieuwe energievormen ondersteunen we door samenwerking en kennisdeling te stimuleren. Ook zetten we in op gezamenlijke lobby.

Aquathermieprojecten ondersteunen we vanuit de Missy Wetterwaarmte. We zien dat veel dorpen interesse hebben, maar dat met name het bijbehorende warmtenet de projecten moeilijk te financieren maakt. We trekken op met een aantal Friese gemeenten en met Europese partners.

Voor groen gas werken we ook aan een gezamenlijke aanpak samen met de Friese Energietafel. Groen gas heeft veel potentie. Maar boeren lopen in de praktijk tegen hobbels aan die we gezamenlijk proberen aan te pakken.

Daarnaast zijn we een lobby gestart om een deel van de windenergie die op zee wordt geproduceerd naar Fryslân te halen.

Ook volgen we de ontwikkelingen van kernenergie op de voet. We zijn hiervoor aangesloten bij de landelijke werkgroep voor Small Module Reactors (SMR). Daarnaast kijken we hoe we SMR's kunnen inpassen in het energiesysteem van de toekomst.

Gasbaten. Wij spreken met het Rijk af dat in een regio waar gaswinning plaatsvindt, een derde van de gasbaten naar die regio hoort te gaan.

Toelichting

Wij zijn gestart met een lobby richting het Rijk. Als we deze afspraak kunnen maken dan moet dit via de Mijnbouwwet geformaliseerd worden.

Tegelwippen. We doen mee aan het Nederlands Kampioenschap tegelwippen. Dit doen wij samen met gemeenten.

Toelichting

Deelname aan het NK Tegelwippen is voorbehouden aan gemeenten. Verschillende Friese gemeenten (o.a. Vlieland, Leeuwarden, Weststellingwerf, Fryske Marren, etc.) nemen hieraan deel. Provincie Fryslân onderschrijft de onderliggende boodschap om te werken aan een groene, klimaatrobuste leefomgeving, waarin we onnodige grondafdekking voorkomen. O.a. via het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat en het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie werken we hieraan doorlopend samen met de Friese gemeenten. In 2024 zijn er in heel Nederland ruim 5,5 miljoen 'tegels gewipt'.

Waterstof. Wij zoeken actief de samenwerking met Groningen en Drenthe ten aanzien van de verdere ontwikkeling van waterstof.

Toelichting

We werken nauw samen met de provincies Groningen en Drenthe. Hierbij wisselen we kennis uit en zoeken we de samenwerking op dit dossier. Een van de gezamenlijke onderwerpen is het landelijke transportnet voor waterstof (voorheen de back bone genoemd). Hier willen we als provincie van kunnen profiteren door bijvoorbeeld aftakkingen naar onze industrie.

We werken in Noord Nederlands verband ook aan een lobbystrategie waar waterstof onderdeel van is.

Hoofdstuk 5

Investeren in werk- gelegenheid

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

Een sterke en innovatieve economie is de basis voor een toekomstbestendig Fryslân. We zetten in op duurzame groei, ondernemerschap en nieuwe economische kansen. Dit doen we door te investeren in innovatie, het versterken van sectoren zoals circulaire economie en watertechnologie, en het stimuleren van een gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven.

Met de economische samenwerkingsagenda Blue Delta Fryslân bundelen we de krachten van bedrijven, onderwijs en gemeenten. Door slimme samenwerking en gerichte investeringen zorgen we voor een veerkrachtige en duurzame economie die bijdraagt aan een schoon, gezond en aantrekkelijk Fryslân. Daarnaast zetten we ons in voor een effectieve Europese belangenbehartiging, waarmee we optimaal gebruikmaken van Europese fondsen en netwerken om innovatie en regionale economische ontwikkeling te stimuleren.

Voortgang resultaten

Circulair. Circulariteit is nog een ingewikkeld begrip. Dit moet voor iedereen praktischer, logischer en begrijpelijker zijn. Zodat het eenvoudig navolging krijgt en werkgelegenheid oplevert. Dit doen wij samen met de Vereniging voor Circulair Fryslân. Wij toetsen ons provinciale werk aan het principe van circulaire economie.

Toelichting

2025 is het jaar van de circulariteit, waarin we samen met VCF op verschillende momenten ons Friese circulaire verhaal aan regionale, nationale en internationale bezoekers gaan vertellen, maar ook willen leren van anderen. Dit alles met als doel om circulariteit begrijpelijker en praktischer te maken, waardoor het ook een stimulans wordt om nieuwe circulaire businessmodellen te ontwikkelen.

We willen circulaire economie niet als een nieuwe topsector aanmerken. Het is meer een manier van denken en doen. Hoe kunnen we slimmer omgaan met onze materialen, onze energie en ons water. Door bijvoorbeeld als er nieuwe woningen gebouwd moeten worden, te stimuleren dat te doen met behulp van lokaal geteeld biobased materiaal. Of door zo veel mogelijk materiaal te hergebruiken op het moment dat we een weg aanleggen. Door in dit soort praktische voorbeelden te laten zien hoe we circulariteit toepassen, wordt het begrijpelijker voor alle Friezen. Om dit ook verder te brengen is het wel van belang dat de huidige capaciteit op het team circulair hiervoor de komende jaren geborgd blijft.

H5 Investeren in werkgelegenheid	
Circulair. Circulariteit is nog een ingewikkeld begrip. Dit moet voor iedereen praktischer, logischer en begrijpelijker zijn. Zodat het eenvoudig navolging krijgt en werkgelegenheid oplevert. Dit doen wij samen met de Vereniging voor Circulair Fryslân. Wij toetsen ons provinciale werk aan het principe van circulaire economie.	groen
Bedrijventerreinen. Bij de circulaire economie kan het herverkavelen van bedrijven- terreinen horen. Dit voorkomt leegstand. Het kan zorgen voor minder energieverbruik en groenere bedrijventerreinen.	groen
Voorbeeldfunctie. Bij verantwoord gebruik en opnieuw gebruik van materiaal loopt de provincie voorop en geeft ze het goede voorbeeld. Niet meedoen aan de wegwerpmaatschappij door bijvoorbeeld dienstauto's en stoelen en bureaus niet te snel af te danken. Het licht in het Provinciehuis brandt alleen onder werktijd.	groen
Plattelandstoets. Wij hebben meer oog voor het in stand houden van voorzieningen op het platteland. Voor nieuw beleid geldt een plattelandstoets. Zodat het beleid bijdraagt aan de leefbaarheid van het platteland.	oranje
Winkelgebieden. Er komt gericht beleid voor winkelgebieden, de zogeheten retailagenda. Zowel voor binnensteden als voor dorpen. Wij erkennen het principe van de zogeheten 'nieuwe winkelstraat'. Dit doen wij graag samen met het Fries Centrumnetwerk.	groen
Congres Duurzaam toerisme. Er komt deze bestuursperiode op één van onze eilanden een internationaal congres rondom het vraagstuk duurzaam toerisme. Hoe economie en toerisme in evenwicht met de leefbaarheid en de natuur blijven.	groen
Gastvrij. We blijven investeren in Gastvrij Fryslân.	groen
Bedrijventerreinen. We zetten in op het vergroenen van bedrijventerreinen.	groen
Geld van elders. Met de juiste belangenbehartiging zetten wij in op internationalisering. Wij halen meer geld binnen van het Rijk en de Europese Unie. Samen met ondernemers en het onderwijs. Om de economie te versterken. Hiervoor is op korte termijn een plan voor het Friese Europebeleid nodig.	groen
Duitsland. Aansluitend op ons beleid voor het Rijk en Europa maken wij een agenda voor economische samenwerking met Duitsland. Dat is onze belangrijkste internationale handelspartner. Wij gaan hierdoor de internationalisering en export bevorderen.	groen
Aantrekken van bedrijven. De provincie vernieuwt samen met de gemeenten het beleid om bedrijven aan te trekken. Dit stemt ze af met de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij.	oranje
Evenementen. Vanuit ons geld voor gastvrijheidseconomie kijken wij naar deelname aan belangrijke evenementen. Daarbij is verbondenheid met kennis- ontwikkeling, arbeid en toerisme van belang. Eén daarvan is de Tallships Races in Harlingen in 2026. Wij betalen hier aan mee. De provinciale wens om een internationale wielerronde naar Fryslân te halen, is deze periode vooralsnog financieel onhaalbaar.	groen

Bedrijventerreinen. Bij de circulaire economie kan het herverkavelen van bedrijventerreinen horen. Dit voorkomt leegstand. Het kan zorgen voor minder energieverbruik en groenere bedrijventerreinen.

Toelichting

Om te kijken of en zo ja hoe we minder energieverbruik en groenere bedrijventerreinen kunnen realiseren, wordt nu als eerste stap samen met Ynbusiness vanuit de teams economie en energie een programma uitgevoerd, waar SPUK gelden voor zijn ontvangen vanuit de Rijksoverheid. Hiermee lopen adviseurs rond op de verschillende bedrijventerreinen om aan te geven hoe minder energieverbruik en groener gerealiseerd kan worden, maar ook hoe de ruimte het beste gebruikt kan worden, eventueel via herverkaveling. Hiermee zijn we met partners gestart.

Voorbeeldfunctie. Bij verantwoord gebruik en opnieuw gebruik van materiaal loopt de provincie voorop en geeft ze het goede voorbeeld. Niet meedoen aan de wegwerpmaatschappij door bijvoorbeeld dienstauto's en stoelen en bureaus niet te snel af te danken. Het licht in het Provinciehuis brandt alleen onder werktijd.

Toelichting

De provincie geeft het goede voorbeeld in hergebruik en duurzaam materiaalgebruik en vermijdt verspilling. Waar mogelijk maken we gebruik van bestaande materialen en producten en verlengen we hun levensduur. Zo creëerden we plantenbakken gemaakt van onze oude postvakjes en is onze oude balie omgetoverd tot een bar die ingezet wordt voor eigen provinciale evenementen.

Bureaustoelen worden gereviseerd als dat kan. Onze bureaus gaan al meer dan 12 jaar mee. Contracten van onze dienstauto's kennen een zo lang mogelijke leasetermijn en waar mogelijk wordt gekozen voor extra verlengingen. Als we wel tot nieuwe aanschaf overgaan, wordt ingezet om dat zo duurzaam en circulair mogelijk te doen. Ook kiezen we voor zo lang mogelijke contracten waardoor we optimaal gebruikmaken van de economische levensduur van bijvoorbeeld de apparatuur. Mooi voorbeeld zijn de nieuwe koffiemachines die geplaatst worden en dankzij revisie tussendoor minimaal 10 jaar meegaan.

In het kader van een duurzaam provinciehuis zijn bijna alle ruimten voorzien van sensoren, zodat het licht niet langer brandt dan noodzakelijk.

Plattelandstoets. Wij hebben meer oog voor het in stand houden van voorzieningen op het platteland. Voor nieuw beleid geldt een plattelandstoets. Zodat het beleid bijdraagt aan de leefbaarheid van het platteland.

Toelichting

Als gevolg van het rapport Elke regio telt! (maart 2023) werkt het kabinet aan het doorontwikkelen van een beleids- en investeringslogica, waarbij meer gestuurd wordt op het versterken van brede welvaart in elke regio van Nederland. De afgelopen 30 jaar heeft het rijk met name beleid gevoerd om 'sterker te maken wat al sterk is', met als gevolg dat mede door dit beleid grote brede welvaartsverschillen zijn in met name regio's aan de rand van Nederland. Deze regio's hebben met name te maken met vershraling van voorzieningen, met name op het platteland. Wij nemen deel aan een werkgroep van het ministerie BZK om hieraan uitwerking te geven. Daarnaast werken wij in noordelijk verband samen om tot een wetenschappelijke onderbouwing te komen van andere beleids- en investeringsprincipes die beter werken voor Fryslân en Noord-Nederland. Verder hebben wij in de startnotitie opgenomen dat de plattelandsvisie en plattelandstoets, zoals is genoemd in het Bestuursakkoord, onderdeel zal worden van de Provinciale Omgevingsvisie.

Winkelgebieden. Er komt gericht beleid voor winkelgebieden, de zogeheten retailagenda. Zowel voor binnensteden als voor dorpen. Wij erkennen het principe van de zogeheten 'nieuwe winkelstraat'. Dit doen wij graag samen met het Fries Centrumnetwerk.

Toelichting

In 2023/2024 zijn er, in opdracht van de Provincie Fryslân, een Koopstromenonderzoek en een SWOT-analyse in 64 winkelgebieden uitgevoerd. Parallel aan deze onderzoeken heeft de TAF (Toerisme Alliantie Friesland) enkele ondernemersbijeenkomsten gehouden over de toekomst van de Friese winkelgebieden. De uitkomsten en aanbevelingen die uit deze trajecten naar voren zijn gekomen zijn op 3 oktober 2024 aan belangstellenden gepresenteerd tijdens het "Symposium Koopstromenonderzoek Fryslân 2024" in De Lawei in Drachten.

Op basis van de uitkomsten en aanbevelingen is in december 2024, in nauwe samenwerking tussen de Provincie Fryslân, de TAF, het Netwerk Centrummanagement, ondernemers en gemeenten, een proces opgestart om te komen tot een Friese aanpak van winkelgebieden. De voortgang hiervan is afhankelijk van de capaciteitsdekking.

Congres Duurzaam toerisme. Er komt deze bestuursperiode op één van onze eilanden een internationaal congres rondom het vraagstuk duurzaam toerisme. Hoe economie en toerisme in evenwicht met de leefbaarheid en de natuur blijven.

Toelichting

Het congres staat gepland voor 2026. De voorbereidingen hiervoor zijn al gestart.

Gastvrij. We blijven investeren in Gastvrij Fryslân.

Toelichting

Gastvrij Fryslân is opgenomen als onderdeel van de beleidsbrief Economie. Deze is november 2024 vastgesteld door PS. Gastvrijheid is een van de zes economische speerpunten waar we in Fryslân op in gaan zetten. Wel is de capaciteit die we in kunnen zetten in vergelijking met voorgaande jaren kleiner geworden.

Bedrijventerreinen. We zetten in op het vergroenen van bedrijventerreinen.

Toelichting

Vanuit de SPUK gelden Groene bedrijventerreinen zijn adviseurs van Ynbusiness aangesteld om bedrijventerreinen te bezoeken en te adviseren hoe groenere bedrijventerreinen gerealiseerd kan worden. Daarmee zetten we in op het aanjagen van vergroenen van bedrijventerreinen.

Geld van elders. Met de juiste belangenbehartiging zetten wij in op internationalisering. Wij halen meer geld binnen van het Rijk en de Europese Unie. Samen met ondernemers en het onderwijs. Om de economie te versterken. Hiervoor is op korte termijn een plan voor het Friese Europabeleid nodig.

Toelichting

Op 23 oktober 2024 is de Friese beleidsbrief Europa en de Duitsland agenda (2024-2030) vastgesteld. Hierin staan focusthema's benoemd waarop we in Fryslan willen inzetten. Deze sluiten o.a. aan bij de economische speerpunten uit onze Beleidsbrief Economie waar via de economische samenwerkingsagenda ondernemers en onderwijs ook op aansluiten. Door dit kader bij de ontwikkeling van projecten steeds weer te gebruiken, hanteren we een uniforme lijn. De ambities staan nu op papier en zijn vastgesteld, maar op een juiste wijze coördineren, adviseren en controleren van dit kaderen is afhankelijk van capaciteit die hier beschikbaar voor is. Dit is nog niet geborgd. Wetende daarbij dat de fondsen aflopen en hier ook weer nieuwe regelingen voor moeten worden gemaakt. Buiten de Europese fondsen kunnen we internationalisering van bedrijven aanjagen via o.a. regiodeals en het EFRO programma. Het ontwikkelen van EFRO regelingen zal de komende jaren nog verder gaan. De uitvoering en daarmee om te komen tot resultaten wordt wel vertraagd door beperkte capaciteit.

Duitsland. Aansluitend op ons beleid voor het Rijk en Europa maken wij een agenda voor economische samenwerking met Duitsland. Dat is onze belangrijkste internationale handelspartner. Wij gaan hierdoor de internationalisering en export bevorderen.

Toelichting

Op 23 oktober 2024 is de Friese beleidsbrief Europa en de Duitsland agenda (2024-2030) vastgesteld. Hierin heeft Duitsland een prominente plaats. Daarmee is het beleid met de ambities nu op papier gezet en vastgesteld en kan de uitvoering starten. Om de uitvoering goed te kunnen doen, is coördinatie, advisering en de mate van bijdrage die leidt tot exportbevordering afhankelijk van capaciteit die hiervoor beschikbaar gesteld kan worden. Dit is nog niet geborgd.

Aantrekken van bedrijven. De provincie vernieuwt samen met de gemeenten het beleid om bedrijven aan te trekken. Dit stemt ze af met de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij.

Toelichting

Binnen de F4 (4 grootste Friese gemeentes) is een acquisitieteam waar ook de provincie bij aansluit. Binnen dit team zien we nog genoeg leads. Echter, er zijn randvoorwaarden waardoor het steeds vaker voorkomt dat we nieuwe dan wel bestaande bedrijven met groeiambities niet een passend aanbod kunnen aanbieden.

Onze concurrentiepositie staat onder druk door met name het stikstofbeleid, zware netcongestie en incentives van omliggende provincies.

Bovendien verhoog je met intense proactieve acquisitie en landingen, de druk op het personeel voor de bestaande Friese bedrijven in de krappe arbeidsmarkt. Bedrijfsuitbreiding en uitbreiding woonruimte blijft schaars door intensievere wetgeving ruimte/milieu.

Hier doorheen loopt nog het ruimtevraagstuk. Gezien de vele vestigingsfactoren die onder druk staan is het opstellen van een nieuw acquisitieplan ingewikkeld. Ook de NOM heeft door deze ontwikkelingen aangegeven minder capaciteit voor acquisitie in te gaan zetten. Het wordt nu heel gericht ingezet op kansen die voorbij komen. Door deze onduidelijkheden is het zeer twijfelachtig of er een gezamenlijk acquisitieplan met gemeenten ontwikkeld kan worden, die met de NOM afgestemd kan worden.

We kijken naar deelname aan evenementen, bij voorkeur als die bijdragen aan kennisontwikkeling, arbeid en toerisme. Een ervan is de Tallships Races 2026 Harlingen. Een internationale wielerronde naar Fryslân blijft voorlopig financieel onhaalbaar*.

Toelichting

We zijn in overleg met de Tall Ship Races over het leveren van een bijdrage aan het evenement in 2026. Voor andere evenementen hebben we deze periode geen middelen beschikbaar. Ter voorbereiding op de beleidsbrief Leefbaarheid is de opdracht verstrekt om het beleid van alle Friese gemeenten en de provincie op het gebied van evenementen in beeld te brengen. Het onderzoek zal in het eerste kwartaal van 2025 worden opgeleverd.

Hoofdstuk 6

Investeren in de samenleving

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

De kracht van Fryslân ligt in haar mienskip: de mensen, verenigingen en vrijwilligers die samen bouwen aan sterke dorpen en wijken. In de afgelopen twee jaar hebben wij ons ingezet om deze fundamenten van de samenleving te versterken.

Door lokale initiatieven te ondersteunen, regeldruk te verminderen en samenwerking te stimuleren, hebben wij de leefbaarheid en saamhorigheid in Fryslân vergroot. Ook ging onze aandacht uit naar de belangrijke rol van vrijwilligers, de versterking van dorpshuizen en wijkcentra, en het behoud van de Friese taal en cultuur.

Voortgang resultaten

Verminderen regeldruk. Wie een activiteit wil organiseren kan terecht op één plek waar ze je helpen met het voldoen aan de regels. Er gaan ook minder regels gelden. Minder en makkelijker.

Toelichting

Wij zijn in deze coalitieperiode gestart met een wekelijks evenementenspreekuur. Initiatiefnemers van evenementen kunnen gezamenlijk met onze vergunningverleners en jurist knelpunten adresseren en afspraken maken. Op deze wijze willen wij op laagdrempelige wijze organisatoren van Friese evenementen behulpzaam zijn. Daarnaast hebben we in november 2024 een bijeenkomst gefaciliteerd over dit onderwerp (zie brief 02320428).

Verder gaan we kritisch kijken naar de contouren van de stiltegebieden.

Vergunningen. Voor gemeentegrensoverschrijdende en meerjarige evenementen vereenvoudigen wij de vergunningprocedures. Zoals bijvoorbeeld de Fietselfstedentocht en het Skûtsjesilen. Wij zoeken de gemeenten hierover actief op. Om samen te kijken naar een oplossing.

Toelichting

Naar aanleiding van de door ons georganiseerde inspiratiebijeenkomst op 26 november jl. is besloten een werkgroep in het leven te roepen. Hierin wordt de samenwerking met Friese gemeenten en de provincie vormgegeven met als doel vergunningprocedures eenvoudiger te maken. Provinciale Staten zijn in december 2024 met een brief (kenmerk: 02320428) geïnformeerd.

H6 Investeren in samenleving	
Verminderen regeldruk. Wie een activiteit wil organiseren kan terecht op één plek waar ze je helpen met het voldoen aan de regels. Er gaan ook minder regels gelden. Minder en makkelijker.	oranje
Vergunningen. Voor gemeentegrensoverschrijdende en meerjarige evenementen vereenvoudigen wij de vergunningprocedures. Zoals bijvoorbeeld de Fietselfstedentocht en het Skûtsjesilen. Wij zoeken de gemeenten hierover actief op. Om samen te kijken naar een oplossing.	oranje
Ondersteuning verenigingen. Verenigingen en initiatieven moeten voldoende ondersteuning voor hun bestuur en activiteiten krijgen via Doarpswurk, Keunstwurk en Sport Fryslân. Voor financiering van activiteiten kunnen ze terecht bij provinciale fondsen.	groen
Leefbaarheid. Wij nodigen gemeenten en inwoners uit om samen te werken aan een actieplan hoe wij de samenleving kunnen ondersteunen op het gebied van leefbaarheid. Wij zetten de regelingen voor het Iepen Mienskipfûns voort.	groen
Binnen het Iepen Mienskipfûns komt een regeling 'Lytse Mienskipsinistativen' en een onderhoudsfonds voor multifunctionele gebouwen, dorpshuizen en wijkcentra.	groen
Taal. Als provincie zijn wij de hoeder zijn van de Friese taal. Wij zorgen voor meer rijksgeuld voor het Fries. Bestaande organisaties op taalgebied moeten meer samenwerken en het geuld efficiënter gebruiken. Het gaat nu te versnipperd. Met soms te kleine bedragen. Het moet centraler. Behoud van de volwaardige leerstoel Fries op universitair niveau is een vereiste.	groen
We zetten vol in op het Taalplan Frysk 2030. Binnen de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTK) willen wij meer aandacht voor onze Friese geschiedenis. Met het Rijk maken wij afspraken over meer rijksgeuld voor de tweede rijkstaal.	groen
Cultuur. Om de extra inzet voor cultuur te ondersteunen, kijken wij ook naar kansen om cultuur en andere ambities aan elkaar te koppelen. Mogelijk zijn musea als het Fries Natuurmuseum en het Landbouwmuseum te helpen met geuld uit de natuurhoek voor de educatiefunctie. Wij ondersteunen initiatiefnemers met een onafhankelijk cultuurfonds voor incidentele kunst- en cultuurprojecten. Dit richt zich op 'Jonge Makers', hafabra en andere kunstenaars die (nog) geen aansluiting hebben op bestaande regelingen.	oranje
Museumbezoek door jeugd. Er komt een plan om basisschooljeugd in de gelegenheid te stellen vaker musea te bezoeken.	groen
Jeugdsport. Wij willen stimuleren dat het voor ieder kind mogelijk is om te sporten.	groen
Gezond en gelukkig oud worden. Wij blijven de bloeizone (stimuleren gezondheid) ondersteunen. Wij nemen deel aan de tafel 'Seker en Sûn'.	groen
Sport. Wij stimuleren sport en sportevenementen, vooral deelname aan Friese sporten.	groen
Initiatieven. Wij ondersteunen de maatschappelijke initiatieven Nannewiid en Tsjûkemar. Bij andere nieuwe initiatieven kijken wij hoe wij daarmee omgaan.	oranje
Leefbaarheid. Wij ondersteunen sociale leefbaarheidsprojecten.	groen
Culturele instellingen. Vele culturele instellingen krijgen geuld voor hun culturele taak. Daar voegen wij enkele instellingen aan toe die dit de afgelopen jaren niet of nauwelijks kregen, maar die wel fors gaan investeren.	groen

Ondersteuning verenigingen. Verenigingen en initiatieven moeten voldoende ondersteuning voor hun bestuur en activiteiten krijgen via Doarpswurk, Keunst- wurk en Sport Fryslân. Voor financiering van activiteiten kunnen ze terecht bij provinciale fondsen.

Toelichting

Voor een efficiënte begeleiding van mienskipsinitiatieven is de pilot Mienskipsnetwerk eind 2023 van start gegaan in de regio's Zuidwest en de Wadden. De deelnemers van deze pilot zijn gemeenten, provincie (Streekwurk), Keunstwurk, Doarpswurk en Sport Fryslân. Het afgelopen jaar hebben de betrokken partners in het netwerk elkaar steeds beter gevonden en is de samenwerking intensiever geworden. Er wordt op dit moment gewerkt aan een verdere uitrol over de gehele provincie en een digitaal loket dat als 'voorkeur' van het netwerk zal dienen. Daarnaast kijken we hoe de genoemde ondersteunende organisaties meer richting één loket kunnen bewegen.

Leefbaarheid. Wij nodigen gemeenten en inwoners uit om samen te werken aan een actieplan hoe wij de samenleving kunnen ondersteunen op het gebied van leefbaarheid. Wij zetten de regelingen voor het lepen Mienskipfûns voort.

Toelichting

Op dit moment treffen wij voorbereidingen voor de ontwikkeling van een beleidsbrief leefbaarheid, inclusief een uitvoeringsprogramma. Dit proces wordt nauw vormgegeven in samenwerking met de Friese gemeenten en maatschappelijke organisaties. De beleidsbrief inclusief het uitvoeringsprogramma zullen in 2025 aan Provinciale Staten ter besluitvorming worden voorgelegd.

Binnen het lepen Mienskipsfûns komt een regeling 'Lytse Mienskipsinisjativen' en een onderhoudsfonds voor multifunctionele gebouwen, dorpshuizen en wijkcentra.

Toelichting

Op 22 juni 2024 was de eerste editie van de Fryslân Ferbynt Dei. Hiermee is invulling gegeven aan de Lytste Mienskipsinisjativen voor het werven en behouden van vrijwilligers. Daarnaast was in oktober 2024 de eerste van twee openstellingen IMF Ferduorsumjen Mienskipsgebouwen. Hier zijn 60 aanvragen ingediend. In het najaar van 2025 is de tweede openstelling. Het reguliere IMF met de categorieën Lytse en Grutte initiatieven is na uw PS besluit op 31 januari 2024 gestart en heeft 2 succesvolle openstellingen gedraaid. Hierover wordt u middels een factsheet over het jaar 2024 geïnformeerd.

Taal. Als provincie zijn wij de hoeder zijn van de Friese taal. Wij zorgen voor meer rijksgeld voor het Fries. Bestaande organisaties op taalgebied moeten meer samenwerken en het geld efficiënter gebruiken. Het gaat nu te versnipperd. Met soms te kleine bedragen. Het moet centraler. Behoud van de volwaardige leerstoel Fries op universitair niveau is een vereiste.

Toelichting

Met de vernieuwde Bestuursafpraak Friese taal en cultuur zijn de ambities vastgelegd voor 2024 t/m 2028 met meer rijksfinanciering als voorgaande jaren.

We zetten vol in op het Taalplan Frysk 2030. Binnen de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTK) willen wij meer aandacht voor onze Friese geschiedenis. Met het Rijk maken wij afspraken over meer rijksgeld voor de tweede rijkstaal.

Toelichting

In de komende beleidsperiode 2025-2028 werken alle partijen binnen Taalplan Frysk 2030 verder aan de doelstellingen voor het versterken van de positie van het Fries in alle onderwijssectoren. Daarover zijn in de nieuwste BFTK duidelijke afspraken gemaakt met het Rijk.

Met het ontwikkelen van de nieuwe conceptkerndoelen Friese taal en cultuur is het vak Fries uitgebreid naar het leergebied Friese taal en cultuur. Naast taalvaardigheden en taalbewustzijn is er binnen dit leergebied veel aandacht voor Friese cultuur, geschiedenis en geografie.

Het Rijk draagt financieel bij aan de ontwikkeling van de nieuwe kerndoelen Fries en aan het aanpassen van lesmateriaal en implementeren van de nieuwe kerndoelen. Daarnaast stelt het Rijk sinds 2024 jaarlijks extra geld beschikbaar voor het werven, stimuleren, opleiden en professionaliseren van leerkrachten en docenten in Fryslân.

Cultuur. Om de extra inzet voor cultuur te ondersteunen, kijken wij ook naar kansen om cultuur en andere ambities aan elkaar te koppelen. Mogelijk zijn musea als het Fries Natuurmuseum en het Landbouwmuseum te helpen met geld uit de natuurhoek voor de educatiefunctie. Wij ondersteunen initiatiefnemers met een onafhankelijk cultuurfonds voor incidentele kunst- en cultuurprojecten. Dit richt zich op 'Jonge Makers', hfabra en andere kunstenaars die (nog) geen aansluiting hebben op bestaande regelingen.

Toelichting

We hebben geen mogelijkheid gehad om culturele instellingen, zoals het Fries Landbouwmuseum en het Fries Natuurmuseum, deels te bekostigen uit andere beleidsvelden. Dit is onder meer te wijten aan het feit dat er minder (NPLG-)geld vanuit het Rijk gekomen is dan oorspronkelijk voorzien.

Het tweede deel van de ambitie is wel gerealiseerd. In februari 2025 is in samenwerking met het Cultuurfonds een regeling voor makers opgesteld.

Museumbezoek door jeugd. Er komt een plan om basisschooljeugd in de gelegenheid te stellen vaker musea te bezoeken.

Toelichting

In de nieuwe subsidieregeling voor musea is in het beoordelingskader een specifiek punt opgenomen over het bereiken van deze doelgroep. Musea die zich er actief inzetten de drempel voor kinderen en jongeren te verlagen hebben dus meer kans op provinciale subsidie.

Jeugdsport. Wij willen stimuleren dat het voor ieder kind mogelijk is om te sporten.

Toelichting

Wij stimuleren dat zoveel mogelijk kinderen gaan sporten door Sport Fryslân te ondersteunen bij tal van activiteiten. Voorbeelden hierbij zijn de ondersteuning aan sport verenigingen, het Jeugdfonds voor Sport en Cultuur en het project Schoolschaatsen.

Gezond en gelukkig oud worden. Wij blijven de bloeizone (stimuleren gezondheid) ondersteunen. Wij nemen deel aan de tafel 'Seker en Sûn'.

Toelichting

Wij hebben de regiodeal Zuidoost-Fryslân ondersteund, waarbij in zeven dorpskernen gewerkt is met bloeizone als concept. Inmiddels zijn bloeizones opgenomen in de Friese preventieaanpak. Binnen Arcadia ontwikkelen zich ook Fryslân Bloeit initiatieven.

De bestuurstafel Seker en Sûn is een belangrijk platform waarbij de bestuurders uit de regio met elkaar in gesprek gaan over de Friese uitwerking van het IZA. De provincie faciliteert de bestuurstafel en is nauw betrokken bij de voorbereiding hiervan. De gedeputeerde zit als onafhankelijk voorzitter de bestuurstafel voor.

Sport. Wij stimuleren sport en sportevenementen, vooral deelname aan Friese sporten.

Toelichting

Wij stimuleren sport o.a. door de subsidiering aan Sport Fryslân, de KNKB, de Frysk Ljeppers Bûn, Dambûn Frysk Spul en Topsport NOORD. Uit de subsidieregelingen Sport voor Grootschalige Sportevenementen hebben 19 evenementen een bijdrage ontvangen en bij Friese Sporten 16 evenementen.

Initiatieven. Wij ondersteunen de maatschappelijke initiatieven Nanneiid en Tsjûkemar. Bij andere nieuwe initiatieven kijken wij hoe wij daarmee omgaan.

Toelichting

In de afgelopen periode zijn veel gesprekken gevoerd tussen de provincie, de gemeente, Wetterskip Fryslân en regionale partners over de maatschappelijke initiatieven Nanneiid en Tsjûkemar. Het gaat bij beide initiatieven niet alleen om eenmalige investeringskosten waarvoor binnen deze coalitieperiode middelen zijn gereserveerd, maar ook om structurele kosten van beheer en onderhoud. Inmiddels zijn in de stuurgroep hierover een aantal besluiten genomen. Er is afgesproken dat de provincie het traject rondom de zuidoostoever begeleidt en de gemeente De Fryske Marren de ontwikkelingen rondom de Ulesprong (strand aan de Tsjûkemar) oppakt. Voor de overige deelgebieden binnen deze twee gebiedstrajecten moeten nog zaken worden uitgezocht, zoals eigendom van gebieden en diverse vergunningen. In 2025 starten wij met een evaluatie van de beleidsbrief grote maatschappelijke initiatieven.

Leefbaarheid. Wij ondersteunen sociale leefbaarheidsprojecten.

Toelichting

Binnen het Iepen Mienskipfonds zijn in het jaar 2023 en 2024 in totaal bijna 880 sociale leefbaarheidsprojecten gerealiseerd. Dit zijn de projecten die we met subsidie mogelijk hebben gemaakt bij de reguliere openstellingen in 2023 en 2024, de 2 extra verduurzamings-openstellingen in 2023 en 1 verduurzamingsopenstelling in 2024 en de Fryslân Ferbynt projecten. PS is hierover per jaar op de hoogte gebracht van de opbrengst door het toesturen van factsheets. Voor een beeld van de projecten kijkt u op de provinciale projectenkaart: <https://www.fryslan.frl/projectenkaart>

Culturele instellingen. Vele culturele instellingen krijgen geld voor hun culturele taak. Daar voegen wij enkele instellingen aan toe die dit de afgelopen jaren niet of nauwelijks kregen, maar die wel fors gaan investeren.

Toelichting

De meerjarige subsidies uit de periode 2021-2024 hebben we voor 2025 met 1 jaar verlengd. Voor de periode 2026-2028 zijn subsidieregelingen opgesteld, die in het voorjaar van 2025 uitgevoerd worden. Het Jopie Huismanmuseum in Workum, dat geen structurele provinciale subsidie ontvangt, heeft in 2024 €290.000 gekregen voor de uitbreiding en verbouw van het museum.

Hoofdstuk 7

Investeren in cijfers

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

Een solide financieel beleid vormt de basis voor het realiseren van onze ambities en het versterken van Fryslân. In de afgelopen twee jaar hebben wij een verantwoorde koers gevolgd. We hebben ruimte gecreëerd om gericht te investeren in brede welvaart, zonder de financiële positie van de provincie te ondermijnen.

Voortgang resultaten

Gebiedsgedeputeerden krijgen een eigen mandaat om hun gebiedsbudget te kunnen besteden.

Toelichting

Uiteindelijk is gebleken dat het niet mogelijk was om het gebiedsbudget in te zetten zoals gewenst, daarom is bij de berap 2024 besloten om de middelen van het gebiedsbudget vrij te laten vallen.

Extra inkomsten van boven de € 6 miljoen per jaar van Windpark Fryslân gaan naar de Vrij Aanwendbare Reserve.

Toelichting

Bij de verwerking van het bestuursakkoord in de begroting is dit verwerkt. Toekomstige hogere opbrengsten zullen toegevoegd worden aan de VAR.

Opcenten. Wij beperken de verhoging van de opcenten met maximaal de inflatiecorrectie.

Toelichting

De indexering van de opcenten is verwerkt in de begroting.

H7 Investeren in cijfers

Gebiedsgedeputeerden krijgen een eigen mandaat om hun gebiedsbudget te kunnen besteden.

rood

Extra inkomsten van boven de € 6 miljoen per jaar van Windpark Fryslân gaan naar de Vrij Aanwendbare Reserve.

groen

Opcenten. Wij beperken de verhoging van de opcenten met maximaal de inflatie-correctie.

groen

Hoofdstuk 8

Investeren in de organisatie

De resultaten waar we voor staan in één oogopslag

Om onze ambities te realiseren, hebben wij de afgelopen twee jaar geïnvesteerd in een sterke, toegankelijke en flexibele provinciale organisatie. Wij streven ernaar een overheid te zijn die vertrouwen geeft, dichtbij de inwoners staat en op een efficiënte en transparante manier haar taken uitvoert. In het meerjarig organisatieplan tot en met de 2027 blijft de organisatie hier continu aan werken.

Voortgang resultaten

Subsidieregelingen. Gedeputeerde Staten komen met een uitgewerkt voorstel in het vierde kwartaal van 2024 voor het samenvoegen en eenvoudiger maken van subsidieregelingen. Voor het verkorten van de aanvraagtermijnen. Voor het digitaal meekijken bij de behandeling van de subsidieverzoeken en andere vragen.

Vernieuwing en Digitalisering van Subsidieprocessen in Provincie Fryslân

De provincie Fryslân werkt aan een efficiënter en gebruiksvriendelijker subsidiesysteem. In het coalitieakkoord "Oparbeidzje foar Fryslân" zijn concrete doelen vastgesteld: vereenvoudiging en bundeling van subsidieregelingen, kortere aanvraagtermijnen en betere transparantie in het aanvraagproces. Het College van Gedeputeerde Staten (GS) had gepland om in het vierde kwartaal van 2024 een voorstel voor verbeteringen te presenteren, maar dit is niet gerealiseerd door onder andere het stopzetten van de ontwikkeling van het subsidievolgsysteem. Provinciale Staten zijn hierover op 12 november 2024 geïnformeerd. Het nieuwe subsidievolgsysteem is essentieel om de doelen van het coalitieakkoord te behalen. Zonder dit systeem zijn kortere aanvraagtermijnen en betere transparantie moeilijk te realiseren. Voor de invoering is een Europese aanbesteding noodzakelijk. Na de verwerving start de implementatiefase, waarin het subsidieproces verder wordt gedigitaliseerd en gekoppeld aan andere systemen zoals het financiële systeem en het archief. De verwachting is dat eind 2026/begin 2027 de gestelde doelen kunnen worden behaald. Ondertussen blijft de provincie werken aan de vereenvoudiging van subsidieregelingen, zoals bij de subsidieregeling voor de lepenlofspullen. Hier is gekozen voor een prestatiesubsidie in plaats van het subsidiëren van kosten, wat zorgt voor een eenvoudiger aanvraagproces en snellere afhandeling.

H8 Investeren in de organisatie	
Subsidieregelingen. Gedeputeerde Staten komen met een uitgewerkt voorstel in het vierde kwartaal van 2024 voor het samenvoegen en eenvoudiger maken van subsidieregelingen. Voor het verkorten van de aanvraagtermijnen. Voor het digitaal meekijken bij de behandeling van de subsidieverzoeken en andere vragen.	oranje
Vlotter agenderen. De tijd tussen het agenderen en het daadwerkelijk behandelen van onderwerpen in Provinciale Staten en ook vanuit Gedeputeerde Staten willen wij beperken. Een informerend schrijven over een actueel onderwerp om daarover de mening van PS te vragen behoort tot de nieuwe mogelijkheden.	oranje
Gebiedsgedeputeerden. Gedeputeerde Staten vergroten hun betrokkenheid bij de mienskip. Naast een inhoudelijke portefeuillevreiding wijzen wij vijf gebieds- gedeputeerden aan. Een gedeputeerde is in dat gebied het eerste aanspreekpunt van wat de provincie daar doet en uitgeeft. Voor deze collegeperiode krijgt elke gebiedsdeputeerde € 1 miljoen aan gebiedsbudget voor lokale impulsen.	oranje

Deze aanpak sluit aan bij de in 2022 vastgestelde toekomstvisie en digitaliseringsstrategie voor subsidies. Provinciale Staten (PS) hebben via de Kadernota 2023 extra middelen vrijgemaakt om dit te realiseren. Hoewel de uitvoering in 2023 is gestart, is eind 2024 geconcludeerd dat de implementatie 1,5 tot 2 jaar langer duurt dan oorspronkelijk gepland. De provincie blijft zich echter richten op een klantgerichte aanpak, waarbij een intuïtieve en transparante aanvraagomgeving centraal staat. Het doel is een digitale omgeving waarin aanvragers snel en eenvoudig de juiste subsidiemogelijkheden vinden en hun aanvraagproces helder kunnen volgen.

Leren van andere provincies

Om de effectiviteit van het subsidiebeleid te vergroten, analyseert Fryslân de werkwijze van andere provincies, waaronder Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Gelderland en de Noordelijke provincies binnen het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Hieruit zijn belangrijke inzichten opgedaan:

- Samenvoegen van subsidieregelingen kan leiden tot meer complexiteit en langere verwerkingstijden. Voor aanvragers werkt een helder en gestructureerd overzicht van regelingen vaak beter dan minder, maar bredere regelingen.
- Toename van subsidieregelingen door onder andere Specifieke Uitkeringen (SPUKS) en Europese subsidies maakt het noodzakelijk om regelingen overzichtelijk te presenteren.
- Duidelijkheid voor de aanvrager heeft prioriteit. Andere provincies maken al gebruik van een subsidieportaal waarin de aanvrager de voortgang kan volgen.
- Implementatie van een subsidievolgsysteem is een complex proces en vraagt ook na de implementatie ruimte voor doorontwikkeling en aanpassing aan nieuwe behoeften.

Vervolgstappen : concreet aan de slag

De provincie Fryslân blijft zich actief inzetten voor een modern, toegankelijk en effectief subsidiesysteem. Op basis van de opgedane inzichten worden de volgende stappen gezet:

- Uitbreiding van de digitale subsidieomgeving, zodat aanvragers hun aanvraagproces realtime kunnen volgen.
- Gefaseerde invoering van het subsidievolgsysteem, met aandacht voor doorontwikkeling en aansluiting op andere provinciale systemen.
- Optimalisatie van subsidieregelingen, waarbij eenvoud en overzichtelijkheid centraal staan, van aanvraag tot en met afhandeling.
- Versterking van communicatie en ondersteuning, onder andere door heldere aanvraaginstructies en proactieve begeleiding van aanvragers.

Met deze acties werkt Fryslân toe naar een volledig gedigitaliseerd en toekomstbestendig subsidiesysteem, dat eind 2026/begin 2027 operationeel is. Dit systeem biedt aanvragers helderheid en gebruiksgemak, terwijl de provincie efficiënter en transparanter kan werken.

Flotter agenderen. De tijd tussen het agenderen en het daadwerkelijk behandelen van onderwerpen in Provinciale Staten en ook vanuit Gedeputeerde Staten willen wij beperken. Een informerend schrijven over een actueel onderwerp om daarover de mening van PS te vragen behoort tot de nieuwe mogelijkheden.

Toelichting

GS streven ernaar om een evenwichtige en actuele planning aan te bieden aan PS. Over het agenderen van een onderwerp gaat de agendacommissie van PS. De tijd tussen het agenderen en daadwerkelijk behandelen van onderwerpen is niet verkort of aangepast.

Er is nog niet gewerkt met een informerend schrijven aan PS om de mening van PS over een onderwerp op te halen. Indien zich een geschikt onderwerp voordoet, dan kan gebruik worden gemaakt van deze mogelijkheid. In samenspraak met de griffie wordt binnenkort deze optie verder verkend, om ook kaart te brengen hoe het ophalen van de mening van PS er dan precies uit zal zien.

Gebiedsgedeputeerden. Gedeputeerde Staten vergroten hun betrokkenheid bij de mienskip. Naast een inhoudelijke portefeuilleverdeling wijzen wij vijf gebieds- gedeputeerden aan. Een gedeputeerde is in dat gebied het eerste aanspreekpunt van wat de provincie daar doet en uitgeeft. Voor deze collegeperiode krijgt elke gebiedsgedeputeerde € 1 miljoen aan gebiedsbudget voor lokale impulsen.

Toelichting

De vijf gebiedsgedeputeerden zijn aangewezen (zie ook hoofdstuk 1), maar de inzet van het gebiedsbudget bleek niet mogelijk. Daarom zijn de middelen van het gebiedsbudget bij de berap 2024 vrij gevallen.

Resultaten in één oogopslag

H1 Investeren in elkaar	
Wij verbeteren de informatievoorziening aan inwoners. Zorgen voor een betere dienstverlening. Vergroten de mogelijkheden voor inwoners om mee te praten over beleid en begrotingen.	oranje
Gedeputeerde Staten komen met een agenda hoe ze verwachten de positie van Fryslân bij het Rijk en de Europese Unie te versterken. Zowel wat betreft het behartigen van de Friese belangen (lobby) als het verstevigen van de relaties (public affairs). Daarbij kijken wij ook naar de inzet van eigen mensen die naast de samenwerking in noordelijk verband de Friese lobby versterken.	oranje
Jongeren meer betrekken bij de provinciale politiek. In 2027 is iedere jonge Fries in contact geweest met de provinciale politiek.	groen
Voor elk gebied is de gebiedsgedeputeerde het eerste aanspreekpunt. Als bestuurlijk vertegenwoordiger van de provincie is de gebiedsgedeputeerde makkelijk bereikbaar. Hij of zij zet zich in om problemen op te lossen en kansen te benutten. Dit kan bijvoorbeeld vanuit het gebiedsbudget van de gebiedsgedeputeerde.	groen
Na twee jaar kijken wij hoever wij zijn met het halen van de doelen van het bestuursakkoord. Wij gaan ook na of het vertrouwen in de (provinciale) overheid verbetert.	groen
H2 Investeren in landbouw en natuur	
Landschap. We houden oog voor de bescherming van belangrijke landschapselementen.	groen
Friese producten. We stimuleren de productie en consumptie van lokale producten.	oranje
Gebiedsaanpak. Per gebied geven wij aan welke doelen wij op het gebied van bijvoorbeeld landbouw en natuur behalen. Deze meten wij vooraf en tijdens de rit. Wij blijven deelnemen aan de Fryske Grûntafel.	oranje
Plattelandsvisie. Wij maken een plattelandsvisie voor Fryslân in 2050. Deze hangt samen met de Omgevingsvisie.	oranje
Rijksgeld. Wij zetten ons in om van het Rijk geld te krijgen voor landbouw, natuur, water en bodem. Dit is nodig om onze doelen te behalen. Wij hebben voor een deel van de doelen zelf alleen geld beschikbaar tot en met 2024. De rijksbijdragen willen wij in een gebied zo breed mogelijk kunnen inzetten.	oranje
PAS-melders. Om PAS-melders en andere knelgevallen snel te helpen, doen wij wat wij kunnen. Dat eisen wij ook van het Rijk.	oranje
Vrijwillige uitkoop. Met boeren die dat wensen, gaan wij snel in gesprek om hen uit te kopen. De vrijkomende stikstofruimte blijft in onze provincie, vooral voor onze agrarische sector.	oranje
Voedingsstoffen. Wij vergroten de mogelijkheden om voedingsstoffen uit menselijke plas en poep als grondstoffen te gebruiken.	oranje
Stikstofscheiding. In de uitvoering van het stikstofbeleid van de provincie komt er bij de term 'stikstof' een duidelijk onderscheid tussen 'ammoniak (NH ₃) en stikstofoxiden (NO _x)'.	rood
Weidevogels. Met extra inzet beschermen wij de grutto en andere weidevogels en verstevigen wij het bevorderen van de biodiversiteit. Daarbij hoort de aanpak van dieren die het voorzien hebben op weidevogels.	oranje
Wild- en faunabeheer. Wij ondersteunen en erkennen de rol van wild- en faunabeheerders door ze op dezelfde manier als natuurbeheerders te behandelen.	groen

Natuurbeheer. Wij stimuleren agrarisch natuurbeheer door vergoedingen voor langere tijd en liefst structureel te verstrekken.	oranje
Waterpeil. Het realiseren van meer gerichte peilvakken maken wij mogelijk door in het veenweidegebied extra geld voor het beheer beschikbaar te stellen.	groen
Bodembeleid. Wij werken verder aan ons integrale bodembeleid. Hiervoor is meer onderzoek nodig.	groen
Nieuwbouwoiletten. Samen met gemeenten stimuleren wij dat er in nieuwbouw- woningen toiletten komen, die mensen zonder drinkwater kunnen doorspoelen.	oranje
Medicijnresten. Om risico's voor het (drink)water te beperken, zetten wij ons binnen het Noord-Nederlands Netwerk Medicijnresten Nederland steviger in om medicijnresten in grond- en oppervlaktewater te beperken.	groen
<h3>H3 Investeren in de woonomgeving</h3>	
Woningen. Woningbouw naar aard, schaal en karakter in alle Friese kernen.	groen
Werpsterhoeke. Inzetten lobby op eerdere realisatie station Werpsterhoeke en op het behoud van de vierde trein Leeuwarden - Zwolle.	groen
Havenvisie. Gedeputeerde Staten komen met een integrale Friese havenvisie. Waarbij wij infrastructuur en economie samen laten optrekken. De genomen besluiten over de vaarwegen naar Drachten en Heerenveen blijven staan. Wij blijven ons inzetten voor het opwaarderen van het Van Harinxmakanaal.	groen
Verkeersveiligheid. Gedeputeerde Staten leveren tweede helft van 2024 een integrale visie op over verkeersveiligheid. Bij het opstellen hiervan betreft het college de gemeenten, Rijkswaterstaat en Prorail.	groen
Fietsprovincie. Wij gaan zorgen dat wij de fietsprovincie van Nederland zijn. Het fietssnelwegennetwerk realiseren wij verder.	oranje
Bruggen en vaargeulen. Er zijn meerdere rijkskunstwerken die van groot belang zijn voor de Friese samenleving. Denk aan de bruggen bij Kootstertille en Skûlenboarch en het aquaduct Kruiswater bij Bolsward. En aan de vaargeulen Boontjes en bij Ameland. Vanuit de provincie voeren wij de druk op het Rijk op, steunen wij de lobby en waar nodig (lokaal) onderzoek.	groen
Integraal plan voor mobiliteit. Gedeputeerde Staten komen met een integraal plan voor mobiliteit in onze provincie. Dat naast ontsluiting van onze provincie ten minste ingaat op goedkopere tickets. Zodat meer mensen gebruik maken van het OV, op toegankelijkheid van het OV voor iedereen en op het stimuleren van innovatie van onderop. Wij stimuleren initiatieven voor nieuwe, kleinschalige alternatieven voor openbaar vervoer in het landelijk gebied.	groen
<h3>H4 Investeren in schone energie</h3>	
Energieprojecten. Wij gaan als provincie zelf (mee)investeren in duurzame energieprojecten. Dit kunnen onder andere projecten zijn vanuit lokale energie- coöperaties. Ook deze opbrengsten gebruiken wij om woningen beter te isoleren en te verduurzamen en voor andere energieprojecten.	groen
Windmolens. De plaatsing van nieuwe windmolens kan in een aantal gevallen onder voorwaarden. Gedeputeerde Staten komen hiervoor met een voorstel. Verantwoorde inpassing in het open Friese landschap is hiervoor de belangrijkste voorwaarde.	groen
Dorpsmolens. Om na te gaan hoeveel behoefte er is aan dorpsmolens inventariseren wij deze bestuursperiode welke initiatieven voor dorpsmolens er zijn.	groen
Zonneladder. Zonneparken en grootschalige windmolenparken op landbouwgrond zijn niet toegestaan. Voor de keuze van nieuwe zonneparken gebruiken wij de zogeheten landelijke bestaande 'zonneladder' methodiek.	groen
Energieloket. Er komt één energieloket waar inwoners, bedrijven en organisaties informatie kunnen krijgen hoe ze eenvoudig energie kunnen opwekken. De regelingen maken wij simpeler. Dit doen wij in overleg met de inwoners.	groen
Nieuwe energievormen. Wij ondersteunen de ontwikkeling van meer schone energie. Bijvoorbeeld via blue energy, waterstof en aquathermie, door deel te nemen in windparken op zee en via de opwekking van biogas door agrariërs.	groen

Gasbaten. Wij spreken met het Rijk af dat in een regio waar gaswinning plaatsvindt, een derde van de gasbaten naar die regio hoort te gaan.	oranje
Tegelwippen. We doen mee aan het Nederlands Kampioenschap tegelwippen. Dit doen wij samen met gemeenten.	groen
Waterstof. Wij zoeken actief de samenwerking met Groningen en Drenthe ten aanzien van de verdere ontwikkeling van waterstof.	groen
H5 Investeren in werkgelegenheid	
Circulair. Circulariteit is nog een ingewikkeld begrip. Dit moet voor iedereen praktischer, logischer en begrijpelijker zijn. Zodat het eenvoudig navolging krijgt en werkgelegenheid oplevert. Dit doen wij samen met de Vereniging voor Circulair Fryslân. Wij toetsen ons provinciale werk aan het principe van circulaire economie.	groen
Bedrijventerreinen. Bij de circulaire economie kan het herverkavelen van bedrijven- terreinen horen. Dit voorkomt leegstand. Het kan zorgen voor minder energieverbruik en groenere bedrijventerreinen.	groen
Voorbeeldfunctie. Bij verantwoord gebruik en opnieuw gebruik van materiaal loopt de provincie voorop en geeft ze het goede voorbeeld. Niet meedoen aan de wegwerpmaatschappij door bijvoorbeeld dienstauto's en stoelen en bureaus niet te snel af te danken. Het licht in het Provinciehuis brandt alleen onder werktijd.	groen
Plattelandstoets. Wij hebben meer oog voor het in stand houden van voorzieningen op het platteland. Voor nieuw beleid geldt een plattelandstoets. Zodat het beleid bijdraagt aan de leefbaarheid van het platteland.	oranje
Winkelgebieden. Er komt gericht beleid voor winkelgebieden, de zogeheten retailagenda. Zowel voor binnensteden als voor dorpen. Wij erkennen het principe van de zogeheten 'nieuwe winkelstraat'. Dit doen wij graag samen met het Fries Centrumnetwerk.	groen
Congres Duurzaam toerisme. Er komt deze bestuursperiode op één van onze eilanden een internationaal congres rondom het vraagstuk duurzaam toerisme. Hoe economie en toerisme in evenwicht met de leefbaarheid en de natuur blijven.	groen
Gastvrij. We blijven investeren in Gastvrij Fryslân.	groen
Bedrijventerreinen. We zetten in op het vergroenen van bedrijventerreinen.	groen
Geld van elders. Met de juiste belangenbehartiging zetten wij in op internationalisering. Wij halen meer geld binnen van het Rijk en de Europese Unie. Samen met ondernemers en het onderwijs. Om de economie te versterken. Hiervoor is op korte termijn een plan voor het Friese Europeabeleid nodig.	groen
Duitsland. Aansluitend op ons beleid voor het Rijk en Europa maken wij een agenda voor economische samenwerking met Duitsland. Dat is onze belangrijkste internationale handelspartner. Wij gaan hierdoor de internationalisering en export bevorderen.	groen
Aantrekken van bedrijven. De provincie vernieuwt samen met de gemeenten het beleid om bedrijven aan te trekken. Dit stemt ze af met de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij.	oranje
Evenementen. Vanuit ons geld voor gastvrijheidseconomie kijken wij naar deelname aan belangrijke evenementen. Daarbij is verbondenheid met kennis- ontwikkeling, arbeid en toerisme van belang. Eén daarvan is de Tallships Races in Harlingen in 2026. Wij betalen hier aan mee. De provinciale wens om een internationale wielerronde naar Fryslân te halen, is deze periode vooralsnog financieel onhaalbaar.	groen
H6 Investeren in samenleving	
Verminderen regeldruk. Wie een activiteit wil organiseren kan terecht op één plek waar ze je helpen met het voldoen aan de regels. Er gaan ook minder regels gelden. Minder en makkelijker.	oranje
Vergunningen. Voor gemeentegrensoverschrijdende en meerjarige evenementen vereenvoudigen wij de vergunningprocedures. Zoals bijvoorbeeld de Fietselfstedentocht en het Skûtsjesilen. Wij zoeken de gemeenten hierover actief op. Om samen te kijken naar een oplossing.	oranje
Ondersteuning verenigingen. Verenigingen en initiatieven moeten voldoende ondersteuning voor hun bestuur en activiteiten krijgen via Doarpswurk, Keunstwurk en Sport Fryslân. Voor financiering van activiteiten kunnen ze terecht bij provinciale fondsen.	groen

Leefbaarheid. Wij nodigen gemeenten en inwoners uit om samen te werken aan een actieplan hoe wij de samenleving kunnen ondersteunen op het gebied van leefbaarheid. Wij zetten de regelingen voor het lepen Mienskipfûns voort.	groen
Binnen het lepen Mienskipfûns komt een regeling 'Lytse Mienskipsinisjativen' en een onderhoudsfonds voor multifunctionele gebouwen, dorpshuizen en wijkcentra.	groen
Taal. Als provincie zijn wij de hoeder zijn van de Friese taal. Wij zorgen voor meer rijks­geld voor het Fries. Bestaande organisaties op taalgebied moeten meer samenwerken en het geld efficiënter gebruiken. Het gaat nu te versnipperd. Met soms te kleine bedragen. Het moet centraler. Behoud van de volwaardige leerstoel Fries op universitair niveau is een vereiste.	groen
We zetten vol in op het Taalplan Frysk 2030. Binnen de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTK) willen wij meer aandacht voor onze Friese geschiedenis. Met het Rijk maken wij afspraken over meer rijks­geld voor de tweede rijkstaal.	groen
Cultuur. Om de extra inzet voor cultuur te ondersteunen, kijken wij ook naar kansen om cultuur en andere ambities aan elkaar te koppelen. Mogelijk zijn musea als het Fries Natuurmuseum en het Landbouwmuseum te helpen met geld uit de natuurhoek voor de educatiefunctie. Wij ondersteunen initiatiefnemers met een onafhankelijk cultuurfonds voor incidentele kunst- en cultuurprojecten. Dit richt zich op 'Jonge Makers', hafabra en andere kunstenaars die (nog) geen aansluiting hebben op bestaande regelingen.	oranje
Museumbezoek door jeugd. Er komt een plan om basisschooljeugd in de gelegenheid te stellen vaker musea te bezoeken.	groen
Jeugdsport. Wij willen stimuleren dat het voor ieder kind mogelijk is om te sporten.	groen
Gezond en gelukkig oud worden. Wij blijven de bloeizone (stimuleren gezondheid) ondersteunen. Wij nemen deel aan de tafel 'Seker en Sûn'.	groen
Sport. Wij stimuleren sport en sportevenementen, vooral deelname aan Friese sporten.	groen
Initiatieven. Wij ondersteunen de maatschappelijke initiatieven Nanneviid en Tsjûkemar. Bij andere nieuwe initiatieven kijken wij hoe wij daarmee omgaan.	oranje
Leefbaarheid. Wij ondersteunen sociale leefbaarheidsprojecten.	groen
Culturele instellingen. Vele culturele instellingen krijgen geld voor hun culturele taak. Daar voegen wij enkele instellingen aan toe die dit de afgelopen jaren niet of nauwelijks kregen, maar die wel fors gaan investeren.	groen
H7 Investeren in cijfers	
Gebiedsgedeputeerden krijgen een eigen mandaat om hun gebiedsbudget te kunnen besteden.	rood
Extra inkomsten van boven de € 6 miljoen per jaar van Windpark Fryslân gaan naar de Vrij Aanwendbare Reserve.	groen
Opcenten. Wij beperken de verhoging van de opcenten met maximaal de inflatie-correctie.	groen
H8 Investeren in de organisatie	
Subsidieregelingen. Gedeputeerde Staten komen met een uitgewerkt voorstel in het vierde kwartaal van 2024 voor het samenvoegen en eenvoudiger maken van subsidieregelingen. Voor het verkorten van de aanvraagtermijnen. Voor het digitaal meekijken bij de behandeling van de subsidieverzoeken en andere vragen.	oranje
Vlotter agenderen. De tijd tussen het agenderen en het daadwerkelijk behandelen van onderwerpen in Provinciale Staten en ook vanuit Gedeputeerde Staten willen wij beperken. Een informerend schrijven over een actueel onderwerp om daarover de mening van PS te vragen behoort tot de nieuwe mogelijkheden.	oranje
Gebiedsgedeputeerden. Gedeputeerde Staten vergroten hun betrokkenheid bij de mienskip. Naast een inhoudelijke portefeuilleverdeling wijzen wij vijf gebieds- gedeputeerden aan. Een gedeputeerde is in dat gebied het eerste aanspreekpunt van wat de provincie daar doet en uitgeeft. Voor deze collegeperiode krijgt elke gebiedsdeputeerde € 1 miljoen aan gebiedsbudget voor lokale impulsen.	oranje

Tussenbalans Bestuursakkoord 2023-2027

